

Управління культури і туризму
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська обласна універсальна наукова бібліотека

К А Л Е Н Д А Р

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХАРКІВЩИНИ НА 2008 РІК**

*Рекомендаційний
бібліографічний покажчик*

ХАРКІВ 2007

Універсальний довідково-бібліографічне видання "Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини" видається ХОУНБ з 1977 року. Посібник містить фактографічні і бібліографічні відомості про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язана з Харківщиною.

Показчик складається з трьох частин і відкривається хронікою подій з історії Харківщини. Далі читачам пропонується перелік визначних дат стосовно подій і особистостей 2008 року. Зірочками (*) позначені ті дати, до яких у третій частині подаються інформаційні довідки та бібліографічні списки. У списках рекомендовану літературу розміщено в логічній послідовності.

Видання розраховане на бібліотекарів, які пропагують краєзнавчу літературу, а також лекторів, вчителів та усіх читачів, що цікавляться краєзнавством.

Радимо використовувати показчик для відзначення ювілейних і пам'ятних дат краю. Він допоможе в організації книжкових виставок, переглядів, проведенні масових заходів.

Відбір матеріалу закінчено в серпні 2007 року.

Розділ I.

ХРОНІКА ПОДІЙ З ІСТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ

1638	370 років тому
–	Засновано м. Чугуїв
1643	365 років тому
–	Засновано смт Бабаї Харківського району
1653	355 років тому
–	Засновано с. П'ятницьке Печенізького району
1663	345 років тому
–	Засновано м. Балаклія
–	Засновано с. Черкаська-Лозова Дергачівського району
1673	335 років тому
–	Засновано с. Базаліївка Чугуївського району
1678-1680	330 років тому
–	Розпочалось спорудження Ізюмської оборонної лінії
1678	– Засновано смт Польова Дергачівського району
–	Засновано с. Борщова Печенізького району

- 1683**   **325 років тому**
– Засновано с. Глазунівка Балаклійського району
- 1688**   **320 років тому**
– Засновано с. Каплунівка Краснокутського району
- 1768**   **340 років тому**
15 січня – Затверджено план забудови м. Харкова імператрицею Катериною II
- 1773**   **235 років тому**
– Засновано с. Крючки Балаклійського району
– Засновано с. Яковлівка Харківського району
- 1783**   **225 років тому**
– Засновано с. Лизогубівка Харківського району
- 1788**   **220 років тому**
– Надруковано “Топографическое описание Харьковского наместничества”, складений І.О.Переверзевим
- 1808**   **200 років тому**
– В Харківському університеті створено астрономічний кабінет
- 1818**   **190 років тому**
– Засновано смт Покотилівка Харківського району
- 1823**   **185 років тому**
3 жовтня – Створено Харківську пожежну охорону
- 1828**   **180 років тому**
– Засновано с. Василенкове Шевченківського району
- 1833**   **175 років тому**
– Вийшов з друку перший номер літературного альманаху “Утренняя звезда”
– Побудовано перший на Харківщині цукровий завод у с. Білий Колодязь Вовчанського повіту
- 1838**   **170 років тому**
– Започатковано газету “Харьковские губернские ведомости”
- 1843**   **165 років тому**

- Видавався літературно-художній альманах “Молодик”, де друкувалися твори І.Котляревського, Г.Квітки-Основ’яненка, М.Костомарова, Є.Гребінки, Т.Шевченка

1858   **150 років тому**

- Вийшла друком безцінна праця з історії, релігії, етнографії Слобожанщини “Историко-статистическое описание Харьковской епархии”, створена геологом, істориком, архієпископом Філаретом (Гумілевським)
- Засновано Роганську картонну фабрику (нині ВАТ “Роганська картонна фабрика”)

листопад – У Харкові відкрито першу фотографію (фотографом В.Досекіним)

1863   **145 років тому**

- Створено Харківське товариство дослідників природи

1868   **140 років тому**

- В Харкові засновано Малий театр, в якому працювала російська оперна трупа Бергера (1868–1874 рр.). Диригентом театру був відомий російський композитор К.П.Вільбоа
- Засновано Харківську товарну біржу

1873   **135 років тому**

- Відкрито Перше харківське реальне училище

18 вересня – Засновано друкарню Зільберберга (нині Книжкова фабрика ім. М.І.Фрунзе)

1883   **125 років тому**

- Засновано першу українську театральну трупу під керівництвом драматурга і режисера М.Старицького, до складу якої ввійшли М.Кропивницький, брати Тобілевичі, М.Заньковецька та ін.
- Краснокутський район. Збудовано Мурафський цукровий завод

8 вересня – З ініціативи музиканта і диригента І.Слатіна створено музичне училище при Харківському відділенні Російського музичного товариства

1 листопада – Харків відвідав драматург О.М.Островський

1888   **120 років тому**

- Харківський район, смт Буди. Створено фарфоро-фаянсову

фабрику

лютий – Д.Менделєєв – гість Харківського університету

17 жовтня – Неподалік від станції Борки зазнав аварії потяг, яким царська родина Олександра III поверталася з відпочинку в Криму

25 жовтня – В Харкові почала працювати перша телефонна станція

1893 115 років тому

– Відкрито Комерційне училище (архітектор О.Бекетов). Зараз тут розміщується Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого

– Засновано с. Олександрівка Шевченківського району

11–15 березня – П.Чайковський відвідав музичне училище і взяв участь у концерті симфонічного оркестру Харківського відділення Російського музичного товариства

грудень – В Харкові відбулися авторські концерти С.Рахманінова

1898 110 років тому

– Було споруджено Будинок земельного банку (архітектор О.Бекетов)

– Створено Харківське підприємство з виробництва бакпрепаратів (нині підприємство імунобіологічних та лікарських препаратів “Біолік”)

– Фабрикантом Яковлєвим засновано Другу харківську друкарню. Саме тут свого часу вийшли друком прижиттєві твори П.Грабовського, інших майстрів слова

29 квітня – В Харкові проведено перше в Російській імперії свято деревонасадження

1903 105 років тому

– Засновано смт Високий Харківського району

2 лютого – Відбулося урочисте відкриття Народного дому (архітектор А.Венсон). У 1938 р. за проектом архітекторів В.Пушкарьова і В.Троценка побудовано Червонозаводський театр (нині Палац культури ХЕМЗ)

березень – Відбулися два благодійних концерти Ф.Шаляпіна в Народному будинку Товариства розповсюдження в народі письменності

21 квітня – Створено Товариство взаємного кредиту гірничопромисловців Південної Росії

1908 100 років тому

- Засновано с. Нова Чернещина Сахновщинського району
- В Харкові зареєстровано перший футбольний гурток “Первая Харьковская футбольная команда”

5 березня – У Харкові відкрито кінотеатр “Бр. Боммер” – перший стаціонарний кінотеатр

25 березня – Л.Гіршманом засновано Харківську міську офтальмологічну клініку

10 грудня – У Стокгольмі вручено Нобелівську премію І.І.Мечникову

1913 95 років тому

- За проектом архітектора І.Горохова по вул. Сумській збудовано особняк, який належав видавцю газети “Южный край” О.О.Іозефовичу (нині Палац одруження)

- Збудовано Харківську хоральну синагогу

- Засновано смт. Слатине Дергачівського району

січень – У Харкові відкрилась перша виставка українського зодчества, яка організована архітектурно-художнім відділом Харківського літературно-художнього кружка

27 березня – За проектом А.І.Горохова збудовано сінема-театр “Ампір” (кінотеатр “1-й комсомольський”)

14 грудня – Вперше приїхав до Харкова В.Маяковський, відбувся його публічний виступ

22 грудня – В Харкові по вул. Сумській з ініціативи голови Товариства любителів природи В.І.Талієва відкрилась перша в Російській імперії виставка охорони природи

1918 90 років тому

- Створено підприємство “Харківдерев”

- Створено Харківський миловарний комбінат

- Засновано с. Благодатне Валківського району

20-22 січня – Відбулася Всеукраїнська конференція Рад селянських депутатів

квітень – Відкрито Харківський обласний спеціалізований будинок дитини

1923 85 років тому

- Відкрито Зміївський машинобудівний завод

- Засновано Український НДІ експериментальної ветеринарії (нині Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини)
- Засновано Харківський інститут удосконалення лікарів (нині Харківська медична академія післядипломної освіти)
- Засновано центральну бібліотеку Валківської районної ЦБС
- 26 січня* – Створено Спілку пролетарських письменників України “Гарт”. Першими його членами стали К.Гордієнко, М.Дніпровський, О.Довженко, М.Йогансен, П.Тичина, М.Хвильовий, В.Еллан-Блакитний та ін.
- 26 березня* – Засновано перше в Україні підприємство цивільної авіації “Укрвоздухпуть”. З 1926 р. – Харківський авіаційний завод
- травень* – Засновано Інститут робітничої медицини (нині Харківський НДІ гігієни праці та професійних захворювань)
- 13 травня* – На Ізюмському заводі оптичного скла було вперше в СРСР зварене оптичне скло
- 13 листопада* – Введено в експлуатацію Харківський велосипедний завод ім. Г.Петровського
- 1928   80 років тому**
- У зеленому поясі Харкова закладено Лісопарк, який вважається найбільшим і одним з перших в Україні
- Засновано інститут “Харківський промтранспроект”
- Засновано Український державний інститут з проектування заводів важкого машинобудування “Укрдіпроважмаш”
- Засновано Харківський житлово-комунальний технікум
- Засновано Харківський електротехнічний завод “Трансзв’язок”
- Створено Всеукраїнське товариство революційних музикантів, Асоціацію пролетарських музикантів України
- Створено перше в Україні творче об’єднання архітекторів “Товариство сучасних архітекторів України”
- Чугуївський район. Збудовано ТЕЦ-2 “Есхар”
- Засновано центральну бібліотеку Богодухівської районної ЦБС
- 18 січня* – Засновано Державний НДІ металургійної промисловості (Діпросталь)
- 1 квітня* – Засновано Харківське пожежно-технічне училище МВС СРСР (нині

Академія цивільної безпеки України)

- 23-28 травня – Відбувся II Всеукраїнський з'їзд колгоспників
- 8 липня – Перебування М.Горького в Харкові, зустрічі з трудящими, вихованцями дитячої колонії ім. Ф.Дзержинського
- 30 жовтня – Засновано Харківський фізико-технічний інститут
- листопад – Повністю здано в експлуатацію Держпром
- 1928-1930 – Розпочалось будівництво Харківського аеропорту
- 1933 75 років тому**
- Засновано проектний та НДІ “Харківський ПромбудНДІпроект”
  - Почав видаватися літературно-художній журнал “Радянська література” (з 1934 р. – у Києві, з січня 1946 р. видається під назвою “Вітчизна”)
  - Засновано Харківський будівельний технікум
  - Створено Харківське навчально-виробниче підприємство № 1 Українського товариства глухих
  - Створено Харківський завод “Кондиціонер”
  - Створено Харківський механоскладальний завод “Ритм”
  - Кегичівський район. Вийшов перший номер газети “Наш край”
  - Харківський район, м. Мерефа. Засновано інститут шовківництва Української академії аграрних наук
  - Відкрито Центральну бібліотеку ім. А.Чехова Орджонікідзевського району м. Харкова
  - Засновано центральну бібліотеку ім. В.Маяковського Київської районної ЦБС м. Харкова
- 22 вересня – Відкрито виставку проектів пам'ятників Т.Шевченку в Харкові і Каневі. На виставці експонувалося 30 проектів, у т.ч. Ф.Кричевського, С.Меркулова, М.Манізера, І.Кавалерідзе, А.Петрицького та ін.
- 5 жовтня – Наркомат освіти УСРР (з 1937 р. – УРСР) ухвалив постанову про театр “Березіль”, згідно з якою Л.Курбаса було звільнено з посади художнього керівника і директора театру, оскільки, як зазначалось у постанові, “нічого не змінив у своїх поглядах на театральне мистецтво”
- 17 листо- – Засновано Харківський академічний російський драматичний театр

пада ім. О.Пушкіна

грудень – Відбулося урочисте відкриття харківського універмагу “Центральний”

1938 70 років тому

- Введена перша черга водопроводу Сіверський Донець–Харків
- Створено Український державний проектний інститут “Укрміськбудпроект”
- Створено Харківську фабрику шкіргалантерейних та спортивних виробів (нині КП “Фірма “Хакіс”)
- Нововодолазький район, с. Новоселівка. Засновано Новоселівське кар’єроуправління (нині ЗАТ Новоселівський гірничо-збагачувальний комбінат)
- Створено обласний інститут удосконалення кваліфікації вчителів (нині Харківський обласний науково-методичний інститут безперервної освіти)

10 січня – Вийшов перший номер газети “Красное знамя” (з 1991 р. – “Время”)

8 лютого – На базі експериментально-механічних майстерень будівничого інституту було засновано завод маркшейдерських інструментів. З 1981 р. – Харківський завод точного приладобудування

28 червня – Відкрито обласний Будинок народної творчості (нині Харківський обласний центр народної творчості)

1 вересня – м. Чугуїв. Створено авіаційний ремонтний завод

жовтень – Жіночий екіпаж в складі В.Гриздубової, П.Осипенко, М.Раскової здійснив безпосадочний переліт Москва–Далекий Схід. Міжнародний жіночий рекорд дальності – 6450 км. Вони стали першими жінками в СРСР, яким було присвоєно звання Героя Радянського Союзу

23 жовтня – Створено Харківську організацію Національної спілки художників України

1943 65 років тому

- Засновано “Поліграфсервіс”
- Засновано Український проектно-конструкторський інститут машинобудівної та верстатостроїтальної промисловості
- Засновано Харківську фабрику синтетичних виробів (нині ЗАТ “Райдуга”)

- Засновано Харківський дослідний завод технологічного оснащення
- Засновано Харківський завод електроапаратури
- 3 березня* – У с. Таранівка 25 радянських воїнів під командуванням лейтенанта П.Широніна в нерівному бою підбили 13 фашистських танків і знищили 100 німецьких солдатів
- 8 березня* – Відбувся бій 1-го Окремого Чехословацького батальйону біля с. Соколове
- 15 березня* – Почалася друга окупація Харкова, яка продовжувалася 5 місяців
- 23 серпня* – У ході Білгородсько-Харківської операції війська Степового фронту звільнили Харків
- вересень* – Засновано Харківський кабельний завод (нині ЗАТ “Завод “Південкабель”)
- 7 вересня* – Засновано Харківський завод транспортного устаткування
- 4 листопада* – Відкрито Харківську середню спеціалізовану музичну школу-інтернат. Випускниками школи були талановиті музиканти В.Крайнев, А.Марков, В.Сечкін та ін.
- 15-18 грудня* – В приміщенні театру опери та балету розпочався судовий процес над німецько-фашистськими злочинцями
- 1948   60 років тому**
- Засновано центральну бібліотеку Первомайської районної ЦБС
- 23 серпня* – Завершено відбудову Харківського тракторного заводу ім. С.Орджонікідзе
- листопад* – Завершено відбудову Харківського заводу сільськогосподарських машин “Серп і Молот” – одного з найбільших у СРСР заводів по виробництву збиральних машин
- 1953   55 років тому**
- У м. Харкові на заводі ім. Т.Г. Шевченка було засновано Особливе Конструкторське Бюро N 285 (нині ВАТ “АТ НДІ радіотехнічних вимірювань”)
- м. Чугуїв. Відкрито філію Харківської художньої школи. З 1958 р. вона стала самостійною
- вересень* – Відкрито Харківський технікум залізничного транспорту
- 1958   50 років тому**

- Зміївський район, с. Соколове. Відкрито музей радянсько-чехословацької дружби
- Засновано аптеку № 1 м. Харкова
- На території скверу Перемоги відкрито Алею комсомольців героїв
- За рішенням уряду радянської України на околиці смт Печеніги було розпочато будівництво Печенізького водосховища для забезпечення Харкова водою
- У Палаці піонерів і школярів було створено ляльковий театральний гурток, який поступово перетворився в зразковий театр ляльок “Жили-були”
- Створено Український заочний політехнічний інститут (нині Українська інженерно-педагогічна академія)
- Відкрито Красноградську хутряну фабрику
- Дергачівський район. Почав функціонувати ВАТ “Курязький завод силікатних виробів”

26 лютого

- Указом президії Верховної Ради СРСР Харківська область за заслуги у збільшенні виробництва сільськогосподарської продукції нагороджено орденом Леніна, найвищою на той час нагородою держави

30 квітня

- На проспекті Гагаріна м. Харкова відкрито автовокзал міжміського сполучення

12 липня

- На честь 40-річного ювілею Комуністичної партії України біля пам’ятника загиблим в боротьбі за владу Рад запалено вічний вогонь

1963

45 років тому

- При обласному Палаці піонерів і школярів створено перший харківський піонерський цирк “Улыбка», керівник С.Вертейн
- Засновано кооперативний технікум (нині Харківський кооперативний торгово-економічний коледж)
- У Харкові відкрито універмаг “Дитячий світ”
- Відкрито Харківський інструментальний завод

13 березня

- Відкрито Палац студентів Харківського політехнічного інституту

23 червня

- Прийнято в експлуатацію першу технологічну лінію Балаклійського цементного заводу (нині ВАТ “Балцем”)

серпень

- Відкрито кіноконцертний зал “Україна” (архітектори В.Васильєв,

Ю.Плаксієв, В.Реусов, Л.Фрідган)

1968   **40 років тому**

- Відкрито універмаг “Харків”
- Відкрито Харківський завод тракторних двигунів
- В Харкові відкрито пам’ятник радянському педагогу і письменнику А.Макаренку (скульптор Н.Рябінін, архітектор З.Юдкевич)

25 травня – Перед будинком школи № 94 м. Харкова відкрито пам’ятник письменнику М.Островському (скульптори Л.Жуковська, Д.Сова)

15 липня – Біля Південного вокзалу закладено перший ствол Харківського метрополітену

21 серпня – За мужність і стійкість, виявлені трудящими області у роки Великої Вітчизняної війни, за досягнення у відновленні і розвитку народного господарства Харківська область нагороджена орденом Леніна

1973   **35 років тому**

- У Харкові збудовано молокозавод – первісток Роганського харчового комплексу

12 квітня – Указом Президії Верховної Ради УРСР в Харкові утворено дев’ятий міський район – Фрунзенський

1978   **30 років тому**

- У Харкові закладено парк “Молодіжний”
- На Павловому полі відкрито Палац танцювального мистецтва – хореографічну школу для дітей
- Первомайський район. Засновано краєзнавчий музей

вересень – Підписано Угоду про побратимство між містами Ліллем (Франція) і Харковом

11 серпня – Достроково здано в експлуатацію другу ділянку першої черги Харківського метрополітену

листопад – По вул. Весніна відкрито пам’ятник партизанам і підпільникам Харкова (скульптори Л.Жуковська, Д.Сова)

1983   **25 років тому**

23 серпня – У Харкові відкрито перший 3-х зальний кінотеатр “Парк”

1988   **20 років тому**

- У Харкові засновано виробничу фірму “Лоск”

- Створено Харківське діабетичне товариство (засновник і керівник В.Д.Очеретенко)
- Дергачівський район, сел. Подвірки. Відкрито літературно-меморіальний музей А.Макаренка
- Чугуївський район. Відкрито Новопокровський державний комбінат хлібопродуктів

20 квітня – Засновано Харківський літературний музей

13 травня – Відбулося відкриття у Харкові Всесоюзного Шевченківського свята літератури і мистецтва

6 серпня – У Харкові зареєстровано першу в світі громадську організацію учасників ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС “Союз Чорнобиль України” (керівник В.Г.Болотов)

1993   **15 років тому**

- Відкрито акціонерний комерційний банк “Меркурій”
- У Харкові відкрито приватну промислово-торговельну фірму з виробництва мила та гліцерину “ЮСІ-М”
- Створено Міжнародний Слов’янський університет
- Відкрито Харківський міський дитячий Палац культури в житловому масиві Салтівка
- За угодою між Харківським державним університетом та навчальним науково-виробничим центром “Укртехпрогрес” відкрито Харківський екологічний коледж
- Створено агентство телебачення “Новини”
- Створено Харківський інститут економіки ринкових відносин та менеджменту
- Створено регіональну телефонну компанію “Інтерзв’язок”
- Створено телекомпанію “Приват-TV”
- Створено Український культурний центр “Юність”
- Створено Харківський дослідно-експериментальний завод металопродукції та виробів
- Створено Український банк торговельного співробітництва (нині Інпромбанк)
- Засновано Міжнародний конкурс юних піаністів ім. П.Луценка

- Студентами театрального відділення Харківського інституту мистецтв створено театр-студію “Арабески”
- березень* – Мерефянському склозаводу присуджено Міжнародну діамантову зірку якості та присвоєно Знак Золотої зірки за формування фірмового іміджу
- 27 березня* – Створено Асоціацію жінок Харківщини “Берегиня”
- 31 березня* – На території міського кладовища № 13 (вул. Пушкінська, 108) відкрито меморіальний комплекс родини Курбасів (скульптор Я.Якубович)
- 31 березня –9 квітня* – Відбувся I Український міжнародний театральний фестиваль “Березіль-93”
- квітень* – У Харкові створено об’єднання творчої інтелігенції “Круг”
- 30 травня* – Харківський район, м. Мерефа. На майдані Перемоги відкрито пам’ятник Іванові Дмитровичу Сірку (скульптор В.Шконда)
- 1 червня* – Створено харківський обласний Союз “Діти Чорнобиля”
- 14 червня* – Підписано Угоду про встановлення побратимських зв’язків між містами Харків і Тяньцзинь (КНР)
- серпень* – Розпочала свою роботу Харківська корпорація “Техноком”
- жовтень* – У Харкові засновано обласний благодійний фонд “Правопорядок”
- 19 жовтня* – У центрі м. Харкова по вул. Квітки-Основ’яненка відкрито пам’ятник Григорію Квітці-Основ’яненку (скульптор С.Якубович)
- 6 листопада* – Зачепилівський район, с. Олександрівка. Відкрито пам’ятник Петрові Іллічу Чайковському (скульптор В.Федоров)
- 1998**   **10 років тому**
- У Харкові відбувся I Міжнародний фестиваль “С.Рахманінов і українська культура”
- Створено телекомунікаційну компанію “Велтон. Телеком. Харків.”
- Лозівський район. Створено підприємство з переробки насіння соняшника “Славія”
- січень* – На будинку № 9а по вул. Танкопія відкрито меморіальну дошку пам’яті поета Бориса Олексійовича Чичибабіна
- 20-29 квітня* – Відбувся перший Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах ім. Г.Хоткевича

- 11 червня* – На будинку Харківського політехнічного університету відкрито меморіальну дошку пам'яті конструктора авіадвигунів Олександра Георгійовича Івченка, де він навчався у 1930–1935 рр.
- 21 червня* – На будинку № 4 на площі Рози Люксембург відкрито меморіальну дошку пам'яті письменника Сергія Володимировича Пилипенка
- 24 вересня* – Підписано Угоду про співробітництво між містами Харків і Познань (Польща)
- 23 жовтня* – На будинку № 9 по вул. Культури відкрито меморіальну дошку пам'яті українського живописця і графіка Сергія Фотієвича Бесєдіна
- листопад* – Харківський район, с. Борисівка. Відкрито пам'ятник Дмитрові Івановичу Яворницькому (автори: Наталя та Олексій Фоменко)
- грудень* – У Харкові створено парфумерно-косметичну фабрику ТОВ “Аромат”
- грудень* – На будинку № 5 по вул. Красіна відкрито меморіальну дошку пам'яті композитора Дмитра Львовича Клебанова
- На фасаді будинку Харківської інженерно-педагогічної академії по вул. Університетській, 16 відкрито меморіальну дошку пам'яті про зустріч Адама Міцкевича та Петра Гулака-Артемовського
- 3 грудня* – На будинку КБ Харківського заводу ім. В.Малишева відкрито меморіальну дошку пам'яті конструктора Михайла Ілліча Кошкіна
- 13 грудня* – Відкрито філію компанії “Київстар” мобільний зв'язок
- 2003**   **5 років тому**
- Балаклія. Відкрито пам'ятник Т.Г.Шевченку (автор С.Гурбанов)
- 15 січня* – Відкрито генконсульство Росії в Харкові
- 23 травня* – Підписано Угоду про співробітництво між адміністрацією Санкт-Петербургу (Російська Федерація) та виконавчим комітетом Харківської міської ради
- 18 квітня* – На будинку за адресою площа Конституції, 18 відкрито скульптурно-художню композицію “Скрипаль на даху” (автор С.Гурбанов)
- 24 квітня* – У сквері на перехресті вул. Пушкінської та Раднаркомівської відбулася урочиста церемонія відкриття скульптурно-художньої композиції “Закохані” (автор Д.Іванченко)
- червень* – місту Харків вручено Диплом Ради Європи
- 6 червня* – На фасаді Харківського художнього музею відкрито меморіальну

дошку на честь норвезького мандрівника і громадського діяча Ф.Нансена

- 21 серпня – На фронтоні Харківського державного українського академічного драматичного театру ім. Т.Шевченка відкрито меморіальну дошку Л.Бикову
- 21 серпня – На фасаді Палацу культури ХЕМЗ відкрито меморіальну дошку К.Шульженко
- 22 серпня – Дергачівський район, с. Гаврилівка. Відкрито меморіальний комплекс “Висота Маршала І.С.Конєва” (автор – творчий колектив інституту Харківпроект)
- 9 жовтня – В стінах Харківського інституту терапії АМН України відкрито меморіальну дошку Л.Т.Малій
- 10 жовтня – Після вимушеної багаторічної перерви, через пожежу будівлі, відновив роботу в рідних стінах Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна
- 7 листопада – Між керівниками Белгородської та Харківської областей підписано Угоду про створення Єврорегіону “Слобожанщина”

Розділ II.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ’ЯТНІ ДАТИ ХАРКІВЩИНИ НА 2008 РІК

- 1 січня – 70 років від дня народження Віктора Григоровича Кулика (1938), українського поета
- 2 січня – 70 років від дня народження **Едуарда Васильовича Гаврилова** (1938), українського фахівця у галузі транспортних систем і ергономіки
- 4 січня – 95 років від дня народження Любові Павлівні Гнатченко (1913), української актриси
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 2-3.
- 5 січня – 95 років від дня народження Василя Олександровича Войцеховича (1913–1987), прозаїка, Героя Радянського Союзу
- 65 років від дня народження Віктора Миколайовича Гонтарова (1943), українського живописця-монументаліста
- 6 січня – 115 років від дня народження **Володимира Олексійовича Водяницького** (1893–1971), українського радянського гідробіолога
- 8 січня – 120 років від дня народження Гната Петровича Юри (1888–1966),

українського актора, режисера

- 9 січня – 85 років від дня народження Бориса Олексійовича Чичибабіна (1923–1994), російського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. –Х., 1992. – С. 6-10.
- 12 січня – 115 років від дня народження Михайла Йосиповича Гуревича (1893–1976), радянського авіаконструктора
- 19 січня – 65 років від дня смерті Михайла Валентиновича Кульчицького (1919–1943), українського поета
- 20 січня – 90 років від дня народження Олександра Олексійовича Шалімова (1918–2006), радянського хірурга, Почесного громадянина м. Харкова (2001)
- 21 січня – 105 років від дня народження **Бориса Йосиповича Біляка** (1903–1985), радянського вченого-агронома, у 1957–1985 рр. – професор Харківського сільськогосподарського інституту (нині Харківський національний аграрний університет ім. В.Докучаєва)
- 22 січня – 100 років від дня народження Лева Давидовича Ландау (1908–1968), радянського фізика-теоретика, лауреата Нобелівської премії з фізики (1962). У 1933 р. очолював теоретичний відділ Українського фізико-технічного інституту в Харкові і кафедру теоретичної фізики Харківського університету
- 95 років від дня народження Петра Тимофійовича Янчукова (1913), українського актора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 3-4.
- 23 січня – 85 років від дня народження **Віктора Петровича Шестопалова** (1923–1999), українського радіофізика
- 28 січня – 105 років від дня народження Юлія Сергійовича Мейтуса (1903–1997), українського композитора
- 100 років від дня народження Павла Петровича Горілого (1908–1941), українського графіка
- 80 років від дня народження Анатолія Костянтиновича Недбайла (1923), двічі Героя Радянського Союзу, генерал-майора авіації, уродженця м. Ізюма
- 70 років від дня народження Леоніда Івановича Жаботинського (1938), двократного олімпійського чемпіона з важкої атлетики
- 29 січня – 110 років від дня народження Василя Михайловича Арістова (1898–1962), українського та російського актора і режисера
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год.

– Х., 1977. – С. 8-9.

- 4 лютого* – 155 років від дня народження Дмитра Миколайовича Овсяника–Куликовського (1853–1920), російського літературознавця, критика, історика культури. У 1888–1905 рр. – професор кафедри російської словесності Харківського університету
- 130 років від дня народження Григорія Івановича Петровського (1878–1958), партійного і державного діяча
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – Х., 1977. – С. 9-14.
- 5 лютого* – 105 років від дня народження **Олексія Миколайовича Леонтєва** (1903–1979), російського психолога, засновника та організатора харківської психологічної школи
- 6 лютого* – 125 років від дня народження **Дмитра Павловича Григоровича** (1883–1938), російського авіаконструктора, головного конструктора Харківського авіазаводу
- 105 років від дня народження Юрія Юрійовича Шовкопляса (1903–1978), українського письменника
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 4-6.
- 90 років від дня народження Анатолія Захаровича Парфиненка (1918–1990), українського кобзаря
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 28.
- 7 лютого* – 110 років від дня народження Василя Миколайовича Моринця (1898–?), українського письменника
- 80 років від дня народження **Валентина Олександровича Пономаренка** (1928–1984), українського композитора, диригента, педагога
- 8 лютого* – 140 років від дня народження **Петра Петровича Сушкіна** (1868–1928), радянського зоолога, анатома, палеонтолога, педагога
- 9 лютого* – 225 років від дня народження Василя Андрійовича Жуковського (1783–1852), російського поета. У 1837 р. поет відвідав Харків, зустрівся з Г.Квіткою–Основ'яненком, Г.Гулаком–Артемовським, І.Срезневським
- 100 років від дня народження Івана Микитовича Шутова (1908–1978), російського прозаїка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 6-7.
- 10 лютого* – 235 років від дня народження Василя Назаровича Каразіна (1773–1842), українського і російського громадського діяча і вченого,

засновника Харківського університету

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 10-12.

- 11 лютого* – 135 років від дня народження **Семена Марковича Прохорова** (1873–1948), українського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 9-10.
- 85 років від дня народження **Дмитра Григоровича Затули** (1923), українського мікробіолога, уродженця Шевченківщини
- 16 лютого* – 110 років від дня народження **Анастасії Зіновіївни Левицької** (1898–1955), української співачки. У 1930–1949 рр. працювала в Харківському театрі опери та балету ім. М.Лисенка, з 1950 р. по 1955 р. – професор Харківської консерваторії
- 18 лютого* – 110 років від дня смерті **Олександра Вікентійовича Черная** (1821–1898), українського зоолога
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 10-11.
- 19 лютого* – 115 років від дня народження **Валерія Івановича Межлаука** (1893–1938), радянського державного і партійного діяча
- 110 років від дня народження **Якова Лазаровича Геронімуса** (1898–1984), російського фізика-математика
- 22 лютого* – 65 років від дня народження **Едуарда Веніаміновича Лимонова** (справж. Савенко) (1943), російського письменника
- 26 лютого* – 105 років від дня народження **Йосипа Григоровича Немана** (1903–1952), російського вченого, педагога, авіаконструктора
- 28 лютого* – 55 років від дня народження **Олександри Прокопівни Ковальової** (1948), української поетеси, перекладача
- 2 березня* – 215 років від дня народження **Петра Івановича Кеппена** (1793–1864), російського історика, географа, етнографа, статистика
- 4 березня* – 150 років від дня народження **Олександра Михайловича Нікольського** (1858–1942), українського радянського вченого-зоолога
- 5 березня* – 175 років від дня народження **Івана Петровича Щелкова** (1833–1909), вченого-фізіолога, першого професора самостійної кафедри фізіології Харківського університету, ректора Харківського університету (1884–1890)
- 105 років від дня народження **Наталі Львівни Забіли** (1903–1985), української поетеси, драматурга
- 50 років від дня народження **Володимира Васильовича**

Бессонова (1958), українського футболіста

- 6 березня* – 80 років від дня народження Василя Даниловича Гуріна (1928), російського актора (Харківський російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
- 8 березня* – 150 років від дня народження Владислава Петровича Бузескула (1858–1931), українського і російського історика античності, громадського діяча
- 110 років від дня народження Михайла Дмитровича Тица (1898–1978), українського композитора, піаніста, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 29-30.
- 12 березня* – 180 років від дня народження **Михайла Івановича Сухомлинова** (1828–1901), російського філолога, уродженця м. Харкова, почесного члена Харківського університету
- 145 років від дня народження **Володимира Івановича Вернадського** (1863–1945), українського мінералога, геохіміка, історика науки, громадського діяча. З 1868 по 1876 рр. проживав у Харкові
- 13 березня* – 120 років від дня народження Антона Семеновича Макаренка (1888–1939), російського письменника і педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 12-18.
- 70 років від дня народження Григорія Йосиповича Кононенка (1938), українського і російського режисера
- 14 березня* – 85 років від дня народження Володимира Івановича Ненашева (1923), російського режисера. У 1963–1975 рр. – головний режисер Харківського російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 80 років від дня народження **Лідії Олександрівни Булахової** (1928), лікаря-психіатра. Вперше в Україні ввела діагностику і лікування фенілкетонурії
- 15 березня* – 100 років від дня народження Олексія Михайловича Щеглова (1908–1980), українського художника театру, графіка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 9-11.
- 16 березня* – 90 років від дня народження Всеволода Івановича Цветкова (1918), українського режисера, педагога
- 18 березня* – 70 років від дня народження **Ігора Кіндратовича Янсона** (1938), українського радянського фізика
- 23 березня* – 100 років від дня народження **Архипа Михайловича Люльки**

(1908–1984), російського радянського авіаконструктора, Героя Соціалістичної Праці (1957)

- 24 березня* – 120 років від дня народження Юрія Степановича Кипоренка–Доманського (1888–1955), російського співака
- 80 років від дня народження Лідії Андріївни Лисиченко (1928), мовознавця. Була ініціатором оновлення і першою головою Харківського історико-філологічного товариства
- 26 березня* – 160 років від дня народження Костянтина Олексійовича Андрєєва (1848–1921), українського та російського математика
- Див.:* Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – Х., 1977. – С. 24–25.
- 27 березня* – 70 років від дня народження **Олексія Сергійовича Переверзева** (1938), українського хірурга, вченого, педагога
- 29 березня* – 105 років від дня народження Олександра Юхимовича Коржа (1903–1984), українського поета
- 30 березня* – 85 років від дня народження Сергія Федоровича Ярмака (1923), Героя Радянського Союзу
- 3 квітня* – 90 років від дня народження Олесь (Олександра) Терентійовича Гончара (1918–1995), українського прозаїка. З 1934 по 1937 рр. навчався в Харківському технікумі журналістики ім. М.Островського. Деякий час вчителював у с. Мануйлівці, потім працював у Харківській обласній газеті “Ленінська зміна”. У 1938 р. вступив до Харківського університету на філологічний факультет
- 5 квітня* – 85 років від дня народження Тимура Михайловича Фрунзе (1923–1942), Героя Радянського Союзу
- 85 років від дня народження **Никона Васильовича Бутенка** (1923–1991), українського живописця
- 8 квітня* – 140 років від дня народження Миколи Миколайовича Євдокимова (1868–1940), українського астронома. У 1917–1930 рр. – директор Харківської астрономічної обсерваторії. Під його керівництвом у 1935 р. в Харкові організовано об’єднану службу часу
- 10 квітня* – 125 років від дня народження **Олександра Микитовича Марзеєва** (1883–1956), радянського вченого, педагога, одного з засновників Українського НДІ комунальної гігієни (1931) у Харкові
- 13 квітня* – 105 років від дня народження Веніаміна Павловича Костенка (1903–1969), українського архітектора і художника
- 14 квітня* – 120 років від дня народження Леоніда Арсенійовича Булаховського (1888–1961), українського і російського мовознавця–

славіста

- 17 квітня* – 90 років від дня народження Володимира Анатолійовича Добровольського (1918), українського прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 19–21.
- 18 квітня* – 105 років від дня народження Надії Калістратівни Титаренко (1903–1976), української актриси
– 70 років від дня народження **Лариси Іванівни Донник** (1938), українського композитора, педагога
- 19 квітня* – 200 років від дня народження **Карла Карловича Фойгта** (1808–1873), філолога, сходознавця, педагога, ректора Харківського університету (1852–1885)
- 20 квітня* – 85 років від дня народження Адольфа Марковича Константинопольського (1923), українського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 11–12.
- 21 квітня* – 95 років від дня народження Василя Івановича Агібалова (1913), українського скульптора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 14.
- 23 квітня* – 75 років від дня народження Майї Давидівни Львович (1933), української поетеси, перекладача
– 70 років від дня народження **Аркадія Павловича Філатова** (1938), поета–кіносценариста
- 26 квітня* – 75 років від дня народження **Леоніда Леонідовича Товажнянського** (1933), українського вченого, ректора НТУ “ХПІ”
- 30 квітня* – 160 років від дня народження Олександри Яківни Єфименко (1848–1918), українського і російського історика, етнографа
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 30–30.
- 3 травня* – 75 років від дня народження **Вадима Григоровича Манжелія** (1933), українського вченого в галузі експериментальної фізики
- 5 травня* – 115 років від дня народження Федора Івановича Гнідого (1893–1980), українського гончара
– 85 років від дня народження Анатолія Григоровича Горбенка (1923–1995), українського театрознавця
– 85 років від дня народження Дмитра Яковича Шлапака (1923), українського критика, літературознавця

- 7 травня – 70 років від дня народження **Леоніда Миколайовича Литвиненка** (1938), українського радянського вченого у галузі радіофізики і радіоастрономії
- 8 травня – 90 років від дня народження Миколи Тимофійовича Лисенка (1918), українського домриста, диригента
- 13 травня – 120 років від дня народження Віктора Карповича Троценка (1888–1978), українського архітектора
- 17 травня – 100 років від дня народження Леоніда Соломоновича Первомайського (1908–1973), українського прозаїка, поета
- 19 травня – 100 років від дня народження **Олексія Олексійовича Єпішева** (1908–1985), Героя Радянського Союзу. Наприкінці 1930-х рр. був першим секретарем Харківського обкому і горкому партії
- 21 травня – 70 років від дня народження Володимира Мусійовича Шестопалова (1938–2001), українського актора (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 12.
- 24 травня – 100 років від дня народження Григорія Михайловича Гельфандбейна (1908–1993), українського критика, літературознавця
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 12-19.
- 100 років від дня народження **Георгія Степановича Меліхова** (1908–1985), українського живописця
- 31 травня – 100 років від дня народження Ростислава Георгійовича Івицького (1908–1974), українського актора (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 55 років від дня народження Ніни Антонівни Супруненко (1953), української поетеси
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. – Х., 2002. – С. 32-33.
- 1 червня – 190 років від дня народження **Сергія Кіндратовича Костюрина** (1818–1870), харківського купця II гільдії, міського голови (1853–1858), добродійника
- 80 років від дня народження **Віталія Микитовича Зуба** (1928), українського тренера футбольних команд
- 50 років від дня народження **Віктора Івановича Ковтуна** (1958), українського живописця

- 7 червня – 125 років від дня народження Олександра Васильовича Шевченка (1883–1948), українського і російського художника, педагога. У 90-х рр. XIX ст. навчався в Харкові у Д.Безперчого
- 105 років від дня народження Івана Андріановича Багмута (1903–1975), українського прозаїка
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 21.
- 8 червня – 190 років від дня народження Олександра Олексійовича Корсуна (1818–1891), українського поета-романтика
- 9 червня – 130 років від дня народження Івана Олександровича Мар'яненка (1878–1962), українського актора, режисера і педагога
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 17.
- 10 червня – 185 років від дня народження Івана Івановича Соколова (1823–1910), російського живописця, графіка
- 11 червня – 90 років від дня народження Василя Івановича Забашти (1918), українського живописця
- 85 років від дня народження **Бориса Акимовича Задорожного** (1923–1993), вченого-медика
- 14 червня – 100 років від дня народження **Віктора Івановича Ангелейка** (1908–1991), інженера-будівельника, педагога
- 100 років від дня народження Івана Виргана (1908–1975), українського поета
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 14-15.
- 15 червня – 70 років від дня народження **Івана Яковича Шишова** (1938), українського поета, прозаїка, критика
- 17 червня – 115 років від дня народження Леоніда Вітовича Болобана (1893–1979), українського драматурга, театрального діяча
- 19 червня – 85 років від дня народження Марії Олександрівни Єщенко (1923), української піаністки, педагога
- 22 червня – 70 років від дня народження Марини Романівни Черкашиної-Губаренко (1938), українського музикознавця, лібретиста
- 23 червня – 90 років від дня народження Валентина Валентиновича Сизикова (1918), українського живописця
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 18.
- 28 червня – 125 років від дня народження Павла Васильовича Голубєва (1883–

1966), українського співака, педагога, одного із засновників української вокальної школи

- 2 липня* – 200 років від дня народження **Вадима Васильовича Пассека** (1808–1842), російського історика, етнографа, археолога. Автор робіт: “Историко–статистическое описание Харьковской губернии 1836 г.”, “Города Харьковской губернии”
- 5 липня* – 110 років від дня народження **Лідії Антонівни Криницької** (1898–1966), української актриси (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 8 липня* – 90 років від дня народження **Олекси Андрійовича Веретенченка** (1918–1993), українського поета
- 12 липня* – 105 років від дня народження **Петра Івановича Зінченка** (1903–1969), українського радянського психолога, педагога
- 105 років від дня народження **Михайла Іллїча Шапсая** (1903–?), режисера документального кіно, одного з засновників Харківської студії кінохроніки (1931–1940)
- 20 липня* – 110 років від дня народження **Олександри Петрівни Воронович** (1898–1985), російської актриси (Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
- 21 липня* – 80 років від дня народження **Олександра Єгоровича Тарасенка** (1928–1988), українського журналіста, театрознавця
- 24 липня* – 80 років від дня народження **Ігора Михайловича Дмитренка** (1928), українського радянського фізика, одного з засновників Харківського фізико-технічного інституту низьких температур
- 26 липня* – 235 років від дня народження **Іллі Тимківського** (1773–1853), педагога, письменника. Брав участь у заснуванні Харківського університету, де до 1811 р. викладав право
- 105 років від дня народження **Мирона Олексійовича Лакшина** (псевд. – Степняк) (1903–?), українського літературного критика
- 95 років від дня народження **Віктора Івановича Хохрякова** (1913–1986), російського актора. У 1933–1940 рр. працював у Харківському державному академічному російському драматичному театрі ім. О.Пушкіна
- 27 липня* – 155 років від дня народження **Володимира Галактіоновича Короленка** (1853–1921), російського письменника, публіциста і громадського діяча. Часто бував у Харкові. Зв’язки з містом особливо зміцнилися в полтавський період життя письменника (1900–1921)

- 30 липня – 100 років від дня народження **Климентія Яковича Бенца** (справж. Бенціановський) (1908–1971), українського композитора, диригента. 1946–1968 рр. – головний диригент Харківського театру музичної комедії
- 1 серпня – 105 років від дня народження **Григорія Йосиповича Майфета** (1903–1975), літературознавця, перекладача, мистецтвознавця
- 3 серпня – 85 років від дня народження Леоніда Сергійовича Братченка (1923), українського художника театру (Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М.Лисенка)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 33-34.
- 5 серпня – 105 років від дня народження Бориса Романовича Гмирі (1903–1969), українського співака (Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М.Лисенка)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 34-35.
- 14 серпня – 155 років від дня народження **Олександра Васильовича Рєпрєва** (1853–1930), українського патологоанатома, ендокринолога
- 15 серпня – 95 років від дня народження **Івана Федотовича Бугайченка** (1913–1943), Героя Радянського Союзу (1965 р., посмертно)
– 90 років від дня народження Віктора Івановича Віхтинського (1918), українського графіка
- 23 серпня – 105 років від дня народження Віктора Микитовича Мізиненка (1903–1976), українського актора (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 24 серпня – 160 років від дня народження **Євгена Олександровича Лансере** (1848–1886), українського скульптора
- 28 серпня – 95 років від дня народження **Петра Степановича Кравченка** (1913–1988), Героя Соціалістичної Праці, заслуженого робітника сільського господарства України
– 65 років від дня народження Валерія Давидовича Берліна (1938), українського філолога, культуролога, історика
- 1 вересня – 75 років від дня народження Євгена Васильовича Лисенка (1933–2002), російського актора (Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
– 75 років від дня народження **Віктора Євгеновича Урбановича** (1933), українського прозаїка, поета-пародиста, публіциста
- 7 вересня – 95 років від дня народження Лева Абрамовича Галкіна (1913–

1992), українського прозаїка, поета

Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 22-23.

– 90 років від дня народження **Якова Борисовича Файнберга** (1918–2005), українського радянського фізика-теоретика

– 55 років від дня народження **Наталі Дмитрівни Матюх** (1953), української поетеси

8 вересня – 110 років від дня народження **Наталії Михайлівни Ужвій** (1898–1986), української актриси. У 1926–1936 рр. працювала в театрі “Березіль”

13 вересня – 50 років від дня народження **Володимира Миколайовича Верховеня** (1958), українського поета

15 вересня – 110 років від дня народження **Миколи Овсійовича Браунштейна** (1898–1967), лікаря–окуліста

16 вересня – 85 років від дня народження **Михайла Федосійовича Гетьманця** (1923), українського літературознавця

18 вересня – 110 років від дня народження **Петра Михайловича Супоніна** (1898–1990), українського живописця

20 вересня – 115 років від дня народження **Олексія Олексійовича Мігуліна** (1893–1989), радянського вченого–зоолога і етимолога

– 55 років від дня народження **Сергія Миколайовича Золотарьова** (1953), українського диригента

22 вересня – 90 років від дня народження **Лева Олександровича Яновицького** (1918), українського архітектора

25 вересня – 80 років від дня народження **Олександра Петровича Петросяна** (1928), українського хорового диригента

26 вересня – 85 років від дня народження **Олександра Олександровича Алова** (1923–1983), російського кінорежисера, сценариста, уродженця м. Харкова

27 вересня – 85 років від дня народження **Василя Івановича Борового** (1923), українського поета

Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 19-22.

1 жовтня – 155 років від дня народження **Євлалії Павлівни Кадміної** (1853–1881), оперної співачки

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 35-37.

2 жовтня – 140 років від дня смерті **Єгора Петровича Ковалевського** (1809–

1868), російського мандрівника і письменника

Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1978 год. – Х., 1977. – С. 34-35.

- 4 жовтня* – 80 років від дня народження Володимира Яковича Підгорного (1928), українського баяніста, педагога, композитора
- 5 жовтня* – 90 років від дня народження Йосипа Ілліча Карася (1918), українського живописця
- 8 жовтня* – 105 років від дня народження **Сергія Степановича Уразовського** (1903–1961), українського радянського фізика, хіміка
- 12 жовтня* – 105 років від дня народження Якова Васильовича Майстренка (1903–1987), українського прозаїка, драматурга
- 13 жовтня* – 170 років від дня народження Олександра Івановича Рубця (1838–1973), українського і російського композитора, фольклориста
- 55 років від дня народження **Ігора Леонідовича Михайлина** (1953), українського критика, літературознавця
- 14 жовтня* – 70 років від дня народження Тетяни Дмитрівни Медвідь (1938), українського художника театру (Харківський державний академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка)
- 18 жовтня* – 115 років від дня народження **Олексія Михайловича Воліна** (1898–1975), російського актора. У 1934–1970 рр. – актор Харківського державного російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
- 19 жовтня* – 200 років від дня народження Альфонса Йосиповича Валицького (1808–1858), літературознавця. З 1837 р. – професор кафедри грецької літератури в Харківському університеті
- 80 років від дня народження Євгена Федоровича Жердзицького (1928), українського живописця
- Див.:* Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 19.
- 20 жовтня* – 170 років від дня народження **Марина Степановича Дринова** (1838–1906), історика, славіста, одного із засновників і голови Харківського історико-філологічного товариства (1890–1906)
- 150 років від дня народження **Людвіга Оттоновича Струве** (1858–1920), вченого–астронома
- 22 жовтня* – 165 років від дня народження Генріка Семирадського (1843–1902), польського і російського живописця
- 23 жовтня* – 115 років від дня народження Пилипа Омеляновича Козицького (1893–1960), українського композитора, педагога, музикознавця

- 70 років від дня народження Ліни Костянтинівни Завальної (1938), українського архітектора
- 26 жовтня – 70 років від дня народження Юрія Наумовича Венгеровського (1938–1998), волейболіста, олімпійського чемпіона (1964)
- 2 листопада – 70 років від дня народження Юрія Олексійовича Плаксієва (1938), українського архітектора
- 3 листопада – 120 років від дня народження Якова Андрійовича Мамонтова (1888–1940), українського драматурга, театрознавця
- 5 листопада – 185 років від дня народження Якова Івановича Щоголева (1823–1898), українського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 37-39.
- 130 років від дня народження Михайла Петровича Арцибашева (1878–1927), українського прозаїка, драматурга, публіциста
- 7 листопада – 125 років від дня народження Леоніди Миколаївни Балановської (1883–1960), української і російської співачки (Харківський державний академічний театр опери та балету ім. М.Лисенка)
- 65 років від дня народження Івана Михайловича Перепеляка (1943), українського поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. Х., 1997. – С. 23-25.
- 8 листопада – 80 років від дня народження Леоніда Семеновича Тарабарінова (1928), українського актора, Почесного громадянина м. Харкова (2003)
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 21-22.
- 10 листопада – 95 років від дня народження Геннадія Івановича Брежньова (1913–1953), українського поета і перекладача
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 23.
- 11 листопада – 85 років від дня народження Віталія Петровича Холода (1923–1993), російського прозаїка
- 13 листопада – 115 років від дня народження Маргарити Орестівни Габель (1893–1981), українського літературознавця, культурно-громадського діяча
- 14 листопада – 65 років від дня народження Раїси Опанасівни Кириченко (1943), української співачки. Навчалася на диригентсько-хоровому факультеті Харківського інституту мистецтв
- 15 листопада – 105 років від дня народження **Йосипа Абрамовича Даниленка**

- листопада* (1903–1980), українського вченого-зоотехніка. У 1941-1973 рр. – директор ХНДІ тваринництва, лісостепу і полісся
- 85 років від дня народження Віктора Васильовича Кочевського (1923), українського поета, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 39-41.
  - 85 років від дня народження **Степана Іларіоновича Письменного** (1923), українського художника, графіка
  - 65 років від дня народження **Олексія Станіславовича Бінкевича** (1943), українського поета, перекладача
- 17 листопада*
- 220 років від дня народження Михайла Семеновича Щепкіна (1788–1863), українського і російського актора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год.– Х., 1987. – С. 23-24.
  - 190 років від дня народження **Андрія Петровича Шидловського** (1818–1892), астролога і геодезиста
  - 145 років від дня народження Єгора Кузьмича Редіна (1863–1908), російського історика мистецтва і археології
Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 26.
- 19 листопада*
- 75 років від дня народження Вадима Олександровича Левіна (1933), російського поета, перекладача
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2003 рік. –Х., 2002. – С. 41-42.
- 21 листопада*
- 80 років від дня народження Нінель Олександрівни Ткаченко (1928), української співачки
- 22 листопада*
- 100 років від дня народження **Віктора Євгеновича Іванова** (1908–1980), українського фізика-експериментатора
- 23 листопада*
- 125 років від дня народження **Миколи Федоровича Яшека** (1883–1966), українського радянського бібліографа
- 24 листопада*
- 90 років від дня народження Віктора Марковича Лагози (1918–2002), українського поета, прозаїка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 24-25.
- 27 листопада*
- 80 років від дня народження Валентина Івановича Грищенка (1928), українського вченого–медика, педагога, громадського діяча, автора багатьох праць з кріомедицини, акушерства та гінекології
- 28 листопада*
- 60 років від дня народження **Олександри Прокопівни Ковальової** (1948), української поетеси, літературознавця

- 29 листопада – 230 років від дня народження Григорія Федоровича Квітки–Основ'яненка (1778–1843), українського письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 23-24.
- 30 листопада – 250 років від дня народження **Йогана Баптиста Шада** (1758–1834), німецького філософа. Викладав філософію в Харківському університеті (1804–1816)
- 105 років від дня народження Миколи Йосиповича Сказбуша (1903–1989), українського прозаїка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1988 год. – Х., 1987. – С. 25-26.
- 1 грудня – 75 років від дня народження Римми Олександрівни Катаєвої (1933), російської поетеси
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 27–28.
- 3 грудня – 110 років від дня народження **Михайла Ілліча Кошкіна** (1898–1940), конструктора танків. У 1936 р. був назначений головним конструктором і начальником танкового КБ м. Харкова
- 5 грудня – 130 років від дня народження Олександра Олеся (Олександра Івановича Кандиби) (1878–1944), українського поета, прозаїка, драматурга. Навчався в Харківській сільськогосподарській школі, потім у Харківському ветеринарному інституті
- 85 років від дня народження Бориса Мойсейовича Табаровського (1923), російського актора (Харківський державний академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна)
- 80 років від дня народження Івана Костянтиновича Дерюгіна (1928), олімпійського чемпіона з сучасного п'ятиборства (1956)
- 7 грудня – 105 років від дня народження **Олександра Ілліча Лейпунського** (1903–1972), російського радянського фізика-ядерника
- 9 грудня – 145 років від дня народження Бориса Дмитровича Грінченка (1863–1910), українського письменника, філолога, етнографа
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 29–31.
- 12 грудня – 80 років від дня народження Леоніда Федоровича Бикова (1928–1979), українського актора театру і кіно, кінорежисера. У 1951 р. закінчив Харківський театральний інститут. До 1960 р. працював у Харківському державному академічному українському драматичному театрі ім. Т.Шевченка
- 13 грудня – 115 років від дня народження Миколи Хвильового (1893–1933), українського поета, прозаїка

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1993 рік. – Х., 1992. – С. 25-30.

- 15 грудня – 90 років від дня народження Григорія Зіновійовича Крижевського (1918–1992), українського живописця
- 17 грудня – 100 років від дня народження Юрія Володимировича Шевельова (Шереха) (1908–2002), українського мовознавця, мистецтвознавця і літературознавця. У 1908–1943 рр. жив і працював у Харкові
- 21 грудня – 215 років від дня народження Ореста Михайловича Сомова (1793–1833), українського літературного критика, письменника
- 24 грудня – 120 років від дня народження Олександра Львовича Ейнгорна (1888–1939), українського архітектора
- 105 років від дня народження Олексія Миколайовича Душкіна (1903–1977), українського і російського архітектора
- 27 грудня – 110 років від дня народження Леоніда Григоровича Гайдамаки (1898–?), українського співака-бандуриста, диригента, композитора, педагога. Організатор і диригент оркестрів українських народних інструментів при клубі “Металіст” (1921–1924), Палаці піонерів (1934–1941)
- 31 грудня – 90 років від дня народження Данили Олександровича Бакуменка (1918), українського поета, прозаїка
- 85 років від дня народження Василя Трохимовича Бондаря (1923–1969), українського поета, прозаїка
- Див.:* Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 32-34.
- 55 років від дня народження Віктора Дмитровича Сидоренка (1953), українського живописця

Цього року виповнюється

- 1768 – 240 років від дня народження Федора Кіндратовича (справж. ім'я Фрідріх Маршал) Біберштейна (1768–1826), ботаніка-систематика, мандрівника
- 1778 – 230 років від дня народження **Євгена Олексійовича Васильєва** (1778–1833), російського архітектора
- 1788 – 220 років від дня народження Івана Яковича Кронеберга (1788–1838), українського філолога, філософа, історика літератури. З 1819 р. – професор кафедри латинської словесності та давнини в Харківському університеті

- 1793 – 215 років від дня народження **Василя Григоровича Масловича** (1793–1841), українського і російського письменника, літературознавця, видавця, культурно-громадського діяча
- 215 років від дня народження Олександра Васильовича Склабовського (1793–1831), українського письменника, журналіста. З 1820 р. викладав російську словесність в Харківському університеті
- 1818 – 190 років від дня народження **Наполеона Галицького** (1818–1881), вченого-ветеринара, засновника та директора (1850–1868) Харківського ветеринарного училища – першого вищого ветеринарного навчального закладу в Україні (нині Харківська зооветеринарна академія)
- 1828 – 180 років від дня народження **Георгія Миколайовича Бормана** (1828–1919), підприємця, засновника кондитерської фабрики
- 180 років від дня народження Івана Федоровича Леваковського (1828–1893), російського геолога. Перший професор геології Харківського університету. Був одним із засновників і головою Харківського товариства дослідників природи
- 180 років від дня народження **Максиміліана Християновича Гельфериха** (1828–1901), українського підприємця, мецената
- 1848 – 160 років від дня народження **Олександра Костянтиновича Погорелка** (1848–1912), харківського міського голови (1900–1912)
- 1863 – 145 років від дня народження Михайла Іродіоновича Дашкевича (1863–1930), українського інженера і архітектора. У 1893–1903 рр. – міський архітектор Харкова
- 145 років від дня народження Еудженіо Еспозіто (1863–1935), італійського диригента і композитора. З 1892 р. – диригент опери в Харкові
- 145 років від дня народження Марії Миколаївни Грінченко (1863–1928), української письменниці, педагога, дружини Б.Грінченка
- 1873 – 135 років від дня народження Костянтина Михайловича Жукова (1873–1940), українського і російського архітектора, теоретика і практика українського модерну. Був професором Харківського художнього інституту
- 135 років від дня народження Павла Кіндратовича Луценка (1873–1934), українського піаніста і педагога. З 1921 р. – перший ректор Харківського музично-драматичного інституту
- 135 років від дня народження **Миколи Івановича Міхновського**

(1873–1924), українського громадського і політичного діяча, публіциста. У 1898 р. створив у Харкові нову Українську партію

- 1878 – 130 років від дня народження **Олександра Івановича Дмитрієва** (1878–1959), російського архітектора
- 1903 – 105 років від дня народження Василя Яковича Вражливого (1903–1937), українського прозаїка
- 105 років від дня народження Олексія Олександровича Тація (1903–1967), українського архітектора

Розділ III

МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2008 РІК

20 січня

90 років від дня народження Олександра Олексійовича Шалімова

Шалімов – ціла епоха в хірургії, легенда української хірургії. Його добре знають і за межами країни. Академік Шалімов – хірург від Бога. Він відчуває хворого душею, серцем і кінчиками пальців.
А.Сердюк, член-кор. АМНУ

Шалімов Олександр Олексійович, радянський хірург, академік Національної Академії наук, Академії медичних наук України, головний хірург МОЗ України, заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор медичних наук. Народився 20 січня 1918 р. в с. Введенка Задонського району Липецької області (Росія) у сім'ї селян. У 1941 р. Олександр Олексійович закінчив лікувальний факультет Кубанського медичного інституту. Трудову діяльність розпочав на Далекому Сході хірургом. В квітні 1957 р. приїжджає до Харкова, де працює доцентом факультетської хірургічної клініки Харківського медичного інституту (1957-1959), завідуючим кафедрою грудної хірургії та анестезіології Українського інституту удосконалення лікарів (1959-1965), директором Харківського НДІ загальної та невідкладної хірургії (1965-1972).

З 1970 р. жив і працював у Києві. У 1972 р. Шалімов створює Київський НДІ клінічної та експериментальної хірургії.

О.О.Шалімов розробляв питання реконструктивно-відновної хірургії стравоходу, шлунку, кишечника, жовчних проток, вогнищевих та дифузних уражень печінки, портальної гіпертензії, способів хірургічного лікування захворювань підшлункової залози, кардіохірургії, реконструктивно-відновної хірургії судин, мікрохірургії, ендovasкулярної хірургії, кріохірургії. Учений розробив і впровадив у практику численні оригінальні методики оперативних втручань, а саме: пластики та

резекції стравоходу, резекції шлунка, селективної проксимальної ваготомії, пластики жовчних проток, панкреатодуоденальної резекції, методи операцій з приводу гострого та хронічного панкреатиту, облітеруючого атеросклерозу судин та ін. Було створено оригінальний апарат штучного кровообігу, дилататори для мітральної комісуротомії, багато інших пристроїв та інструментарію. Хірургічна практика уславленого лікаря ґрунтується на глибоких теоретичних знаннях, вона вивірена десятками років напруженої праці.

Олександр Олексійович автор (співавт.) понад 830 наук. праць, зокрема понад 30 монографій: "Атлас хирургических операций на органах брюшной полости" (1965, співавт.), "Болезни поджелудочной железы и их хирургическое лечение" (1970), "Хирургия желудка и двенадцатиперстной кишки" (1972, співавт.), "Хирургия пищевода" (1975, співавт.), "Атлас операций на органах пищеварения" (1975, співавт.), "Атлас операций на пищеводе, желудке и двенадцатиперстной кишке" (1975, співавт.), "Хирургия печени и желчных протоков" (1975, співавт., ред.), "Современные методы ганглиоплегии в хирургии и анестезиологии" (1975, співавт.), "Ожоговый шок" (1976, співавт.), "Хирургия кишечника" (1977, співавт.), "Атлас операций на печени, желчных путях, поджелудочной железе и кишечнике" (1979, співавт.), "Хирургия аорты и магистральных артерий" (1979, співавт.), "Острый перитонит" (1981, співавт., ред.), "Хирургия вен" (1984, співавт.), "Дивертикулы пищеварительного тракта" (1985, співавт.), "Хирургия пищеварительного тракта" (1987, співавт.), "Хирургическое лечение и профилактика осложнений цирроза печени" (1988, співавт.), "Медицинская техника в хирургии" (1991, співавт.), "Хирургия печени и желчевыводящих путей" (1993, співавт.), "Хирургия поджелудочной железы" (1997, співавт.) та ін.; 104 винаходи, 4 патенти.

Практична і науково-педагогічна діяльність високо оцінена на державному рівні в Україні, колишньому СРСР, Росії, Америці та ін. країн.

Олександр Олексійович Шалімов - кавалер орденів "За заслуги" I-III ступенів, нагороджений двома орденами Леніна, орденом Жовтневої революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, медалями, званням Героя Соціалістичної праці, Героя України, Почесний громадянин м. Києва і Харкова. Протягом 22 років його обирали депутатом Верховної Ради УРСР, він очолював Постійну комісію з питань охорони здоров'я. Професор Шалімов - почесний голова правління Асоціації хірургів України, член правління Асоціації хірургів ім. М.І.Пирогова, член Міжнародної асоціації хірургів. Міжнародною Палатою Американського біографічного інституту визнаний як "Людина року 1997", нагороджений Почесним дипломом Міжнародного Біографічного Центру Кембріджського університету за досягнення в медицині XX століття. В 1998 р. за даними ЮНЕСКО академіка О.О.Шалімова признано Людиною планети.

Помер Олександр Олексійович Шалімов 26 лютого 2006 р. в Києві.

Біографічні довідки:

Шалімов Олександр Олексійович // УРЕС. – К, 1987. – Т. 3. – С. 654.

Шалімов Олександр Олексійович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

Шалімов Олександр Олексійович [Електронний ресурс] // Довідники про сучасну Україну. – Режим доступу: <http://vlada.kiev.ua/fcontent.php?rcode=327&topic=51787>

Про О.О.Шалімова:

Александрова В. 3 точки зору хірурга / В.Александрова // Слобід. край. – 1998. – 10 січ.

Брусніцина М. На честь видатного хірурга / М.Брусніцина // Вечір. Харків. – 1993. – 21 січ.

Видатні лікарі Харківщини // Кушнар'ов Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.П.Кушнар'ов. – Х., 2004. – С. 224-229.

Иванцова М. Полку почетных граждан прибыло / М.Иванцова // Веч. Харьков. – 2001. – 23 авг.

Киртока В. Своих учеников Александр Шалимов в сердцах мог назвать «недоделанными», а во время операции любил напевать песню «Сиреневый туман» / В.Киртока // Факты и комментарии. – 2007. – 28 февр. – С. 5.

Ковалев К. Его считали богом в медицине: Ушел из жизни акад. А.Шалимов / К.Ковалев // Новый день. – 2006. – 3 марта.

Ковалев К. Его считали богом в медицине: Ушел из жизни академик Александр Шалимов [Электронный ресурс] / К.Ковалев // Новый день. - Режим доступа: <http://new-day.com.ua/?id=206>

Колесниченко Л. Битва за жизнь человека / Л.Колесниченко // Крас. знамя. – 1963. – 14 февр.

Омельченко Ж. Хірург ХХ століття / Ж.Омельченко // Демократ. Україна. – 2000. – 14 верес.

“Он нас бил во время операций, и мы этим хвастаемся”: Александр Алексеевич Шалимов: [Воспоминания учеников] [Электронный ресурс] // Киев. ведомости. – 2007. – 19 июля. – Режим доступа: <http://kv.com.ua/archive/9279/kyiv/9318.html>

Підгірна Н. Не стало Лікаря з великої літери / Н.Підгірна, Л.Поп // Україна молода. – 2006. – 2 берез.

Поляченко Ю. Шалімов Олександр Олексійович [Електронний ресурс] / Ю.Поляченко // Ваше здоров'я. – 2006. – 7-13 берез. (№ 9). – Режим доступу: <http://www.vz.kiev.ua/med/09-06/7.shtml>

Помер видатний український хірург Олександр Шалімов [Електронний ресурс] // АРАТТА: Укр. нац. портал. – Режим доступу: http://www.aratta-ukraine.com/prn_news_ua.php?id=21

Тараненко Ю. “Нужно всю жизнь работать”, – считает хирург Александр Шалимов / Ю.Тараненко // Событие. – 2001. – № 33. – С. 10.

Фурманов Ю. Вернуться и идти...: Памяти выдающегося украинского хирурга, академика Александра Шалимова [Электронный ресурс] / Ю.Фурманов //

Зеркало недели. – 2006. – 4-10 марта. – Режим доступа:
<http://www.zn.ua/3000/3760/52740/>

Фурманов Ю. Шеф / Ю.Фурманов // Зеркало недели. – 2003. – 18-24 янв. – С. 13.

Шалимов А. “Вставай, если упал, и иди дальше”: [Беседа с акад. А.Шалимовым / Записал В.Грицнер] // Зеркало недели. – 2002. – 1-7 июня. – С. 14.

Шалимов А. Невыносимая легкость бытия: [Беседа с акад. А.Шалимовым / Записал И.Бессмертный // «2002». – 2004. – 16 янв. – С. Б 8.

Шалимов Александр Алексеевич [Электронный ресурс] // Украинский фонд мира и гуманизма. – Режим доступа:
<http://fondkiev.narod.ru/Liga/pravlenie/shalimov.htm>

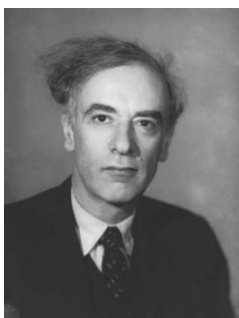
Шалімов Олександр Олексійович (1918-2006). 3 любов'ю до людини // Шаров І. Вчені України: 100 видатних імен / І.Шаров. – К., 2006. – С. 445-448.

Шалимов А.: “Природа отмерила нам 120-160 лет жизни” / А.Шалимов // Факты и комментарии. – 2006. – 7 марта. – С. 13.

Шалімов Олександр Олексійович: [Некролог] // Уряд. кур'єр. – 2006. – 1 берез.

Шалімов Олександр Олексійович [Електронний ресурс] // Регіональний інформаційний портал “Харківщина”. – Режим доступу:
http://www.irp.kh.ua/site/topicitem.jsp?category_id=37182772&item_id=523647375

Шалімов Олександр Олексійович [Електронний ресурс] // Український видавничий консорціум. – Режим доступу: <http://who-is-who.com.ua/index.php?t=bookmaket&book=hunting2006&rub=1&id=6>

22 січня

**100 років від дня народження
Лева Давидовича
Ландау**

*...Рыцарь теоретической физики без страха
и упрёка, он служил своему идеалу всегда и во всем.
Этим служением проникнута его жизнь в
самых далеких от науки областях
М.И.Каганов, физик-теоретик*

Ландау Лев Давидович, радянський фізик-теоретик, Нобелівський лауреат з фізики 1962 р. Народився 22 січня 1908 р. в Баку в сім'ї інженера-нафтовика і лікаря. У 1916 р. Лев Ландау вступив до Бакинської гімназії. Революція та громадянська війна перервали його навчання. Тільки в 1920 р. Л.Ландау вступив до економічного технікуму, а пізніше – до Азербайджанського державного

університету. В 1924 р. він перевівся на фізико-математичний факультет Ленінградського університету.

У 1927 р., в 19 років, Лев Давидович закінчив фізичний факультет Ленінградського університету. На цей час він був автором чотирьох опублікованих наукових робіт. Далі були аспірантура Ленінградського фізико-технічного університету, наукові відрядження до Німеччини, Швейцарії, Англії, Нідерландів і Данії, зустрічі з основоположниками квантової механіки, в т.ч. з Нільсом Бором.

У 1931 р. Л.Ландау повернувся до Ленінграда, але незабаром переїхав до Харкова, який був тоді столицею України. Тут він став керівником теоретичного відділу Українського фізико-технічного інституту і одночасно завідувачем кафедр теоретичної фізики в Харківському механіко-машинобудівному інституті (зараз - НТУ "ХПІ") і в Харківському університеті.

Перебування в Харкові – важливий етап наукової та педагогічної діяльності Л.Д.Ландау. Саме тут почала створюватися його школа теоретичної фізики, широко відома у всьому світі. Тут Лев Давидович опублікував роботи на такі різні теми, як походження енергії зірок, дисперсія звуку, передача енергії при зіткненнях, розсіяння світла, магнітні властивості матеріалів, надпровідність, фазові переходи речовин з однієї форми в іншу і рух потоків електрично-заряджених частинок. Все це створило йому репутацію надзвичайно різнобічного теоретика. Тут же в Харкові з'явилася і почала втілюватися ідея укладання багатотомного повного "Курсу теоретичної фізики" і "Курсу загальної фізики". Семитомний курс теоретичної фізики, практично завершений за життя вченого, являв собою по суті енциклопедію теоретичної фізики і в той же час своєрідне систематичне керівництво для молодих фізиків. Він був перекладений багатьма мовами і неодноразово перевидавався у різних країнах світу. У нашому ж місті Л.Ландау познайомився зі своєю майбутньою дружиною Корою - Конкордією Дробанцевою, випускницею хімічного факультету Харківського університету. В 1934 р. ще зовсім молодий учений отримав від Академії наук СРСР ступінь доктора наук без захисту дисертації, а в наступному 1935 р. – звання професора.

Завдяки Л.Д.Ландау і низці його сподвижників Харків став крупним центром фізики взагалі і в особливості теоретичної фізики. Сюди часто приїздили іноземні фізики-теоретики Бор, Паулі, Вайскопф, Плачек та інші, в Харкові проводилися фізичні конференції за участю вчених зі світовими іменами. У 1937 р. Лев Ландау переїхав до Москви, однак він не поривав стосунків з харківськими теоретиками. Заснована ним наукова школа плідно розвивалася під керівництвом О.І.Ахієзера та І.М.Ліфшиця, які з часом самі стали засновниками своїх теоретичних шкіл.

Нобелівська премія з фізики 1962 р. була присуджена Л.Д.Ландау "за піонерську теорію конденсованих середовищ, насамперед, рідкого гелію". Цю премію він одержав у Москві від посла Швеції в СРСР, оскільки за станом здоров'я після автокатастрофи не зміг виїхати до Швеції. Після катастрофи (7 січня 1962 р.) його фізичне здоров'я і здібності до наукової праці повністю так і не відновилися.

Помер Лев Давидович Ландау 1 квітня 1968 р. після важкої операції.

Біографічні довідки:

Абрикосов А.А. Ландау Лев Борисович / А.А.Абрикосов // БСЭ. – М., 1973. – Т. 14. – С. 141.

Ландау Лев [Электронный ресурс] // Электронная еврейская энциклопедия. – Режим доступа: <http://www.eleven.co.il/article/12318>

Ландау, Лев Давидович (1908–1968) [Электронный ресурс] // Кругосвет: Энциклопедия. – Режим доступа: <http://www.krugosvet.ru/articles/04/1000465/1000465a1.htm>

Ландау Лев Борисович // УРЕС. – К., 1987. – Т. 2. – С. 236.

Праці Л.Д.Ландау:

Квантовая механика: Учеб. пособие для вузов / Л.Ландау. – К.: Наука, 1972. – 368 с.

Курс общей физики. Механика и молекулярная физика / Л.Ландау. – М.: Наука, 1969. – 400 с.

Механика. Электродинамика: Учеб. пособие / Л.Ландау – М.: Наука, 1969. – 271 с.

Теоретическая физика: Учеб. пособие для ун-тов: В 10 т. / Л.Ландау – М.: Наука, 1988. – Т. 1-10.

Физика для всех: [В 4-х кн.] / Л.Ландау. – М.: Наука, 1984. – Кн. 1-4.

Физические тела / Л.Ландау. – М.: Наука, 1978. – 208 с.

Что такое теория относительности / Л.Ландау. – М.: Сов. Россия, 1975. – 112 с.

Про Л.Д.Ландау:

Воспоминания о Ландау // [Сборник АМ СССР]. – М.: Наука, 1988. – 352 с.

Жизненный путь Льва Давидовича Ландау // Нобелевские лауреаты Слобожанщины. – Х., 2005. – С. 120-244.

Ландау Лев Давидович (1908-1968) [Электронный ресурс] // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа: <http://kharkov.vbelous.net/politex1/landau.htm>

Ландау Лев Давидович // Карнацевич В.Л. 100 знаменитых харьковчан / В.Карнацевич. – Х., 2005. – С. 239-248.

Ландау-Дробанцева К. Академик Ландау. Как мы жили: Воспоминания / К.Ландау-Дробанцева. – М.: Захаров: АСТ, 1999. – 494 с.

Ливанова А.М. Ландау / А.М.Ливанова. – 2-е изд., доп. – М. Знание, 1983. – 240 с.

Научное творчество Ландау: Сборник. – М.: Знание, 1963. – 31 с.

Нестерук В. Лев Давидович Ландау / В.Нестерук // 100 знаменитых харьковчан. – Х., 2004. – С. 170-171.

* * *

Боровик Е. Опередившие время / Е.Боровик // Слобода. – 2006. – 8 авг.

Воробйов В. Лев Ландау і Харківський університет / В.Воробйов // Краєзнавство. – 1995. – № 1/4. – С. 56-60.

Гонор О. Лев Ландау. Той, кому все вдавалося [Електронний ресурс] / О.Гонор // Товариш: Сайт укр. соціалістів. – Режим доступу: http://tovarish.com.ua/news/Obschestvo/09-01-2006-00-01-00/Lev_Landau5596.html

Горелик Г. Тамм и Ландау – теоретики советской практики / Г.Горелик // Знание- сила. – 1997. – № 2. – С. 142-148.

Завадський А. Геній / А.Завадський // Губернія. – 2005. – № 3. – С. 22-23.

Катрунова Н. Гордо под руку с Великим супругом / Н.Катрунова // Событие. – 2001. – № 14. – С. 7.

Козлов А. “ДАУ” многим дорог....: Нобелевский лауреат на совесть потрудился и в Харькове / А.Козлов // Независимость. – 1999. – 1 окт. – С. 14.

Ландау И. “Отец штрафовал мать за ревность” : [Беседа с сыном Л.Ландау / Записала Ю.Ушакова] // Караван истории. – 2005. – № 11. – С. 182-207.

Ландау, Лев: 22 января 1908 г. – 1 апреля 1968 г. Нобелевская премия по физике, 1962 г. [Электронный ресурс] // Наука и техника. – Режим доступа: <http://n-t.ru/nl/fz/landau.htm>

Ландау Лев Давидович [Електронний ресурс] // Регіональний інформаційний портал “Харківщина”. – Режим доступу: http://www.irp.kh.ua/site/topicitem.jsp?category_id=37182772&item_id=523897385

Ландау, Лев Давидович: Биограф. указ. [Электронный ресурс] // ХРОНОС: Всемирная история в интернете. – Режим доступа: <http://www.hrono.ru/biograf/landau.html>

Лев Давидович Ландау [Электронный ресурс] // Люди. - Режим доступа: <http://www.peoples.ru/science/physics/landau/#кЕБ дЮБХДНБХВ кЮМДЮС>

Лев Давидович Ландау [Электронный ресурс] // WHINGER. – Режим доступа: <http://whinger.narod.ru/ocr/kapitsa/html/04.html#7>

Матвієнко П. Великий Дау / П.Матвієнко // Харків'яни. – 2003. – 16-22 січ. (№ 3). – С. 3; Слобід. край. – 18 січ.

Наука без кордонів // Кушнар'ов Є.П. 100 кроків харківською землею / Є.П.Кушнар'ов. – Х., 2004. – С. 76-81.

Нестерук В. Харьков в судьбе Л.Д.Ландау / В.Нестерук // Част. бизнес. – 2005. – Апр. (№ 15). – С. 30.

Петровская Т. Растил поколение физиков / Т.Петровская // Слобода. – 2005. – 19 авг. – С. 9.

Рындина Э. Лев Ландау: штрихи к портрету [Электронный ресурс] / Э.Рындина // Вестник. – 2004. – 17 марта (№ 6). – Режим доступа: <http://www.vestnik.com/issues/2004/0317/koi/ryndina.htm#@P2>

Тихомирова Н. Физпроблемы за Калужской заставой: [Воспоминания дочери акад. Н.А.Тихомирова о знаменитом ин-те и его обитателях] / Н.Тихомирова // Знание-сила. – 2007. – № 8. – С. 117-122.

23 березня

**100 років від дня заснування
Харківської міської
офтальмологічної клініки**

*Нет последнего часа работы,
есть последний больной
Л.Л.Гіршман, хірург*

Міська офтальмологічна клінічна лікарня заснована 25 березня 1908 р. Своєю появою і сучасною назвою клініка зобов'язана видатному вченому-офтальмологу, хірургу Л.Гіршману. Завдяки лікарській діяльності вчений посів особливе місце в історії вітчизняної офтальмології. До нього їхали хворі з усіх кінців Росії і з-за кордону. Його запрошували на консультації до європейських країн.

Л.Гіршман був не тільки відомим лікарем, великим вченим, але й прекрасним педагогом і громадським діячем. Керував першою кафедрою офтальмології. Був організатором перших закладів для сліпих і людей зі слабким зором, які передбачали навчання, утримання і лікування.

З 1946 р. по 1965 р. Українським НДІ очних хвороб ім. професора Л.Гіршмана керував І.І.Меркулов – нейроофтальмолог, член-кореспондент АМН СРСР, професор. Під його керівництвом НДІ очних хвороб ім. Л.Гіршмана став першим в СРСР науково-дослідним закладом, який безпосередньо почав займатися комплексним вивченням питань нейроофтальмології.

Після реорганізації інституту в 1965 р. гідним продовжувачем сталих традицій стали колективи кафедри очних хвороб Харківської академії післядипломної освіти лікарів і офтальмологічної клінічної лікарні № 14 ім. Л.Гіршмана.

Тільки за 1996-2002 рр. у стаціонарі клініки було надано допомогу 60 тис. хворим, амбулаторно – більш ніж 300 тис. людей, проведено 35 тис. операцій.

Росте професійна майстерність хірургів. Виросло нове покоління офтальмологів, яке працює за європейськими стандартами організацій офтальмологічної служби.

Безумовним досягненням колективу лікарні за останні роки є впровадження таких нових методів лікування, як ультразвукова факоемульсія катаракти з імплантацією штучного кришталіка, лазерні операції при глаукомі, катаракті, діабетичній ретинопатії, відшаруванні, судинних захворюваннях сітчатки, щадних технологій хірургії глаукоми.

Бабина Т. Блеск и нищета харьковских офтальмологов / Т.Бабина // Панорама. – 1996. – 16 нояб. – С. 10.

Гольдфарб Н. Пойманный луч / Н.Гольдфарб // Ліки і здоров'я. – 1995. – № 24. – С. 1-2.

Городская офтальмологическая клиника им. Л.Гиршмана: Официальный сайт. – Режим доступа: <http://www.girshmanclinic.com/>

Знаковский В. Харьковские офтальмологи не уступают московским / В.Знаковский // Слобода. – 1996. – 15 июня.

Коваленко Т. Хозрасчет – не роскошь: [Беседа с гл. врачом клиники Т.Коваленко / Записала Н.Топоркова] // Время. – 1997. – 8 мая.

Недзвецкая О.В. К 90-летию со дня основания в Харькове офтальмологической клинической больницы им. Гиршмана / О.В.Недзвецкая // Фитобиология и фитомедицина. – 1999. – № 1. – С. 115.

[**Офтальмологическая** клиническая больница № 14 им. Л.Гиршмана] // Харьков – 350. 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 447-448.

Тырнов В. Дух Леонарда Леопольдовича / В.Тырнов // Грани. – 1998. – № 41. – С. 3.

23 квітня

**75 років від дня народження
Майї Давидівни
Львович**

Львович Майя Давидівна, українська поетеса-перекладач. Народилася 23 квітня 1933 р. в м. Одесі в сім'ї робітників. В 1938 р. сім'я переїхала до Харкова. Роки війни пройшли в евакуації. Після війни повернулася до Харкова, закінчила у 1951 р. середню школу, а в 1957 р. закінчила філологічний факультет Харківського університету. З 1963 р. Майя Давидівна працювала коректором у видавництві "Прапор". Писати вірші почала у 1940 р. Пише українською та білоруською мовами.

Писати оригінальні українські вірші молоді поетесу заохочувала Десанка Максимович. Перекладацьку творчість Майї Львович підтримав Григорій Кочур, власне, саме він увів її в тогочасний літературний процес. Перекладала з білоруської, ідиш, польської, російської, сербо-хорватської та чеської мов. Через білорусько-український переклад М.Львович прийшла до білоруської мови. В її перекладах український читач познайомився з прозою Я.Бриля, У.Колесника, А.Адамовича. Майя Давидівна переклала зразки білоруської поезії від Янки Купали і до наймолодших сучасників.

Українською мовою вийшла поетична збірка "Земля моя" (1985), двома мовами (українською, білоруською) вийшла книга "Цяпельця. Вогник" (1995).

Останнім часом М.Львович активно перекладає білоруською мовою своїх українських колег.

Майя Давидівна Львович член Спілки письменників України з 1984 р. і член Спілки письменників Білорусі з 1996 р. У 1995 р. М.Львович стала лауреатом часопису “Березіль”.

Біографічні довідки:

Ткаченко О.Г. Львович Майя Давидівна / О.Г.Ткаченко // Літературна Харківщина: Довідник. – Х., 1995. – С. 212.

Львович Майя // Письменники Харкова: Довідник. – Х., 2003. – С. 89-90.

Львович Майя Давидівна // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 387.

Твори М.Д.Львович:

Вогник: Вірші / М.Львович. – Цяпельця - Вершы. – Х.: Прапор, 1995. – 217 с.

Рец.: **Ковальова О.** Слово о двух свидетелях / О.Ковальова // Березіль. – 1996. – № 11/12. – С. 174-177.

Земля моя: Стихи / М.Львович. – Х.: Прапор, 1985. – 39 с.

У зозульчинім у Борку: Вірші / М.Львович. – К.: Голов. спеціаліз. ред. л-ри мовами нац. меншин України, 2002. – 168 с.

* * *

“**За Вітчизною сумую...**”; “Поэт в России больше чем поэт...”; “Ми наближались, я і ти...”; “У волю козацьку...”: [Вірші] / М.Львович // Березіль. – 1995. – № 5/6. – С. 2-5.

“**Сорок першого року Харковом.**”; Буде над яром Меморіал: [Вірші] / М.Львович // Березіль. – 1991. – № 3. – С. 12-16.

“**Листи, що писала мати...**”; “Чекала: приснився, прийди ж...”; “Казахський степ...”; “Усе кваплюся, кваплюся...”: [Вірші] / М.Львович // Панорама. – 1996. – 7 дек. – С. 5.

17 травня

100 років від дня народження Леоніда Соломоновича Первомайського

Все своє життя він чесно завойовував право засвітитись в сузір'ї
Поезії – сузір'ї Ліри. І час підтверджує це його високе право
Б.Олійник, поет

Первомайський Леонід Соломонович (справж. Гуревич), український письменник. Народився 17 травня 1908 р. у м. Костянтинограді (тепер Красноград) у родині ремісника-палітурника. Тут пройшли його дитинство та юність. Вчився

спершу в початковій школі, потім у місцевій гімназії, а з 1920 р. – в семирічній трудшколі. В 14 років почав власний трудовий шлях. З 1922 р. він працює на Карлівському цукрозаводі, потім стає бібліотекарем Зачепилівського райбудинку селянина, завідує хатою-читальнею. У 1925 р. Леонід Соломонович переїжджає до Лубен, працює в робітничому клубі, а потім переходить до редакції місцевої газети “Червона Лубенщина”. В цій газеті все частіше з’являються його нариси, статті, вірші. Молодий письменник стає членом Лубенської філії літературної організації “Плуг”.

У 1926 р. молодий поет переїжджає до Харкова і працює в редакції дитячого журналу “Червоні квіти”, стає членом літературного об’єднання “Молодняк”. Письменник стрімко входить в літературу новими книжками: “Земля обітована”, “День новий” (обидві – 1927), “Плями на сонці” (1928), “Околиці” (1929), перша збірка віршів “Терпкі яблука” (1929). Особливо плідними були 1930-ті рр., коли Л.Первомайський випустив понад 10 поетичних збірок (“Моя весела молодість”, “Лірика” та ін.), низку прозових і драматичних творів (“Комсомольці”, “Ваграмова ніч”, “Містечко Ладеню” та ін.).

В роки війни Л.Первомайський був військовим кореспондентом радіомовлення Південно-Західного фронту, а з березня 1943 р. – фронтовим кореспондентом “Правди”. В цей час виходять його книжки: “День народження” і “Земля”, удостоєні в 1944 р. Державної премії. В повоєнний час письменник працював у жанрі поезії, прози, дитячої творчості; багато перекладав. Вийшли збірки: “Слов’янські балади”, “Атака на Ворсклі” (1946), “Молодість брата” (1947), “На крутих берегах” (1954), “Щастя для всіх” (1955), “Невигадане життя” (1958), “Материн солодкий хліб” (1960), “Замість віршів про кохання” (1962), “З глибин. Балади народів світу”, “Слово”, “Між бурями” (1967), “Уроки поезії” (1968), “Древо пізнання” (1971), посмертно – збірка “Вчора і завтра” (1974) та “Хай лишається вогонь” (1983). Найбільший прозовий твір письменника – роман про Велику Вітчизняну війну “Дикий мед” (1963).

Перу письменника належать статті на літературні теми, глибокі роздуми про літературу і мистецтво. Більшість із них зібрані в книгах: “Творчий будень” (1967) та “З щоденника поета” (1956).

Леонід Соломонович переклав на українську мову твори Лермонтова, Маяковського, Гейне, Війона, Петефі, Фучика, Нізамі, балади слов’янських та інших народів світу. За участь у Великій Вітчизняній війні поет нагороджений орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни першого ступеня і медалями.

Помер Леонід Соломонович Первомайський 9 грудня 1973 р. в Києві.

Дочка Первомайського, Сусанна Пархомовська, передала Красноградському краєзнавчому музею ордени і робочий кабінет батька. У Краснограді на будинку, в якому народився поет, встановлено меморіальну дошку.

Біографічні довідки:

Коваленко Л.Н. Первомайский Леонид Соломонович / Л.Н.Коваленко // БСЭ. – М., 1975. – Т. 19. – С. 361-362.

Леонід Первомайський // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 134-137.

Коваленко Л.Н. Первомайский Леонид Соломонович / Л.Н.Коваленко // Краткая литературная энциклопедия. – М., 1968. – Т. 5. – С.650-651.

Первомайский Леонид [Электронный ресурс] // Электронная еврейская энциклопедия: Режим доступа: <http://www.eleven.co.il/article/13176>

Первомайський Леонід Соломонович // УРЕС. – К, 1987. – Т. 2. – С. 644.

Первомайський Леонід Соломонович [Електронний ресурс] // WWW Енциклопедія Києва. – Режим доступу: <http://wek.kiev.ua/wiki/index.php/%D0%9>

Твори Л.С.Первомайського українською мовою:

Твори: В 7 т. / Л.С.Первомайський. – К.: Дніпро, 1985-1986. – Т. 1-7.

Вибрані твори: У 2 т. / Л.С.Первомайський. – К.: Дніпро, 1978. – Т. 1-2.

Вірші [Генріха Гейне (Гайне)] в перекладі Леоніда Первомайського з 7-томового зібрання творів Л.Первомайського [Електронний ресурс] // Українська бібліотека «Джерело». – Режим доступу: <http://ukrlib.com/HeinePervomaj7t.html>

Древо пізнання: Поезії / Л.Первомайський. – К.: Рад. письменник, 1971. – 94 с.

Із фронтових поезій: [Вірші] [Електронний ресурс] / Л.Первомайський // Критика. – 2005. – № 5. – Режим доступу: http://krytyka.kiev.ua/articles/s11_2005.html

Між бурями: Поезії / Л.С.Первомайський. – К.: Дніпро, 1967. – 175 с.

Поезії, 1943-1950 / Л.С.Первомайський. – К.: Держлітвидав, 1950. – 343 с.

Хай лишається вогонь: З неопублікованої спадщини. Поезії. Проза. Нотатки. Листи / Л.С.Первомайський. – К.: Рад. письменник, 1983. – 247 с.

Твори Л.С.Первомайського російською мовою:

Верность: Стихи разных лет: Пер. с укр. / Л.С.Первомайский. – М.: Сов писатель, 1981. – 216 с.

Дикий мед: Современная баллада / Л.С.Первомайский; Пер. с укр. авт. и А.Громовой. – М.: Худож. лит., 1988. – 445 с.

Про Л.С.Первомайського:

Прісовський Є.І. Поезія Леоніда Первомайського / Є.І.Прісовський. – К., 1968. – 231 с.

* * *

Гудима С. Поезії мудра наука / С.Гудима // Жовтень. – 1968. – № 5. – С. 129-130.

Діячі літератури: Первомайський Леонід Соломонович (1908–1973) [Електронний ресурс] // Красноград. – Режим доступу: <http://krasnohrad.iatp.org.ua/kto/lit.htm>

Іванисенко В. Ідеї часу: [До 60-річчя поета] / В.Іванисенко // Прапор. – 1968. – № 6. – С. 64-69.

Кудін О. Початок дороги: До 70-річчя від дня народж. / О.Кудін // Дніпро. – 1978. – № 5. – С. 120-121.

Первомайский Леонид Соломонович [Електронний ресурс] // Информационные услуги on-line: режим доступа: <http://www.oval.ru/enc/53222.html>

Первомайський Леонід: Біографія [Електронний ресурс] // Бібліотека української літератури Режим доступу: <http://ukrlib.com.ua/bio/printout.php?id=245>

Ротач П. Леонід Первомайський [Електронний ресурс] / П.Ротач // Полтавщина літературна. – Режим доступу: <http://www.pollitra.pi.net.ua/index2.php?a=300&b=301&m=5&d=17&cdr=72>

Шер В. Леонід Первомайський і угорська література / В.Шер // Всесвіт. – 1976. – № 4. – С. 199-200.

Шлях поета // Комуніст. шляхом. – 1988. – 17 трав.

13 вересня

**50 років від дня народження
Володимира Миколайовича
Верховеня**

*Повітря цієї поезії справді прозоре і озонне,
свіже і чисте, як після грози.
Р.Третьяков, поет*

Верховень Володимир Миколайович, український поет і журналіст. Народився 13 вересня 1959 р. в с. Уплатне Близнюківського району Харківської області в сім'ї залізничників. Навчався в середній школі смт Сахновщина. У 1980 р. закінчив філологічний факультет Харківського педагогічного інституту. Після служби в армії деякий час працював кореспондентом районної газети в Золочіві, потім у Харкові: журналістом, редактором у видавництві “Прапор”, консультантом-перекладачем інформаційної фірми “Край”. З 1994 р. працює головним редактором видавничо-поліграфічної фірми “Майдан”. Публікуватися почав з 1977 р.

Найбільш значні твори: збірки “Лелече колесо” (1990), “На цвинтарі слова” (1992), “Топитокуподзвін” (1996), “З полум'я і долину” (1999), “Абетка у віршах” (2001), деякі вірші В.Верховеня покладено на музику.

Провідні теми творчості: історичне минуле й сучасне України, місце і роль поета в суспільстві, пейзажна та інтимна лірика. Володимир Миколайович Верховень член Національної спілки письменників України з 1992 р.

Біографічні довідки:

Верховень Володимир // Письменники Харкова: Довідник. – Х., 2003. – С. 48-50.

Гетьманець М.Ф. Верховень Володимир Миколайович / М.Ф.Гетьманець // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 289.

Невська Ю. Верховень Володимир Миколайович / Ю.Невська // Літературна Харківщина: Довідник. – Х., 1995. – С. 84.

Твори В.М.Верховеня:

Лелече колесо: Поезії / В.М.Верховень. – Х.: Прапор, 1990. – 79 с.

Топитокуподзвін: 4 кн. поезій / В.М.Верховень. – Х.: Майдан, 1996. – 48 с.

* * *

“**Високе** сонце...”; “Ой сину, сину, стій...”; “Ще вітер грає на мотузці...”; “Я такого намислив собі...”: [Вірші] / В.М.Верховень // Веч. Харьков. –1998. – 17 февр.

“**Дві** долі при одній сльозі”, “Спересердя, чи може, у гніві...”: “Ой на горі та жінці жнуть...”; “Мені здавалось – можна вмерти...”: [Вірші] / В.М.Верховень // Слобід. край. – 1994. – 22 груд.

Есхар – мій хрест; А хто – суддя?; Церква; На смерть собаки; Зрада; Кара; Без страху; Біля ганебного стовпа; Любити ближнього; Ліс; Пісня: [Вірші / Вступ. слово В.Медвідя] / В.М.Верховень // Слобід. край. – 2005. – 12 берез.

“**Зривай** троянд огнисту рось...”; “В мені зійшлись – і май...”; “Як на базарі – пиріжки...”; “Чом очі сумні фіалок...”; “Ти прагнеш вічності?...”; “Я не бачив тої Панни”; Ранок: [Поезії] / В.М.Верховень // Слобід. край. – 1995. – 19 жовт.

Квадрат, вписаний у коло: [Повість-ретро] / В.М.Верховень // Березіль. – 2002. – № 7/8. – С. 30-95.

Молитва; Кобзар; До Шевченка Т.Г.; Вечір; Соловей: [Вірші] / В.М.Верховень // Укр. засів. – 1996. – № 7/9. – С. 38-42.

“**Я жив.** Але не в повний зріст...”; Не струни арфи; Трибуна; До Литви; Повернення в Україну; Безсмертя: [Поезії] / В.М.Верховень // Укр. засів. – 1994. – № 7. – С. 25-29.

“**Озираюся.** Боже!...”; “Опівночі змінилась варта...”; “У видавництві тому й досі...”; Батьку хмеле; Шлюбна ніч: [Вірші] / В.М.Верховень // Березіль. – 1993. – № 1. – С. 8-10.

Про В.М.Верховеня:

Логвиненко Л. “Молитва моя – Україно моя!”: [Про творчість поета] / Л.Логвиненко // Слобід. край. – 1999. – 23 верес.

Миценко М. Пошук істини / М.Миценко // Березіль. – 1991. – № 1. – С. 182-184.

Боровий В. “І серце своє покладаю на віттар...” / В.Боровий // Слобід. край. – 1992. – 27 лют.

Василенко П. “...Щоб світло в серцях запалить боротьби” / П.Василенко // Визвольн. шлях. – 2000. – № 3. – С. 5.

20 жовтня

**150 років від дня народження
Людвіга Оттоновича
Струве**

*С математической точностью проделал
он круг своей жизни, не высчитав
только ее рокового конца, и ушел к звездам,
которые всю жизнь так любовно изучал...*
Н.И.Кузнецов, профессор

Струве Людвіг Оттонович, вчений-астроном. Народився в Пулково 20 жовтня 1858 р. в сім'ї директора Пулковської обсерваторії академіка О.В.Струве. У 1876 р. він вступив до Дерптського університету, після його закінчення (1880), одержавши ступінь кандидата математики, кілька років працював позаштатним астрономом у Пулково. Після захисту магістерської дисертації (1883) перебував у довгостроковому (майже 3 роки) закордонному відрядженні. Працював, продовжуючи освіту в університетах і обсерваторіях Бона, Мілана, Лейпцега і Парижу, для "підготовки професорського звання". Своїми вчителями Л.О.Струве завжди вважав свого батька і відомого італійського астронома Дж. Скіапареллі. Повернувшись в Дерп після захисту дисертації в 1887 р. зі ступенню доктора астрономії, працював (до 1894 р.) астрономом-наглядачем в університетській обсерваторії.

В 1898 р. Людвіга Оттоновича було запрошено на посаду ординарного професора Харківського університету. Л.О.Струве переїжджає до Харкова. Тут він одночасно поєднує викладацьку діяльність з керуванням університетською обсерваторією.

В університеті Людвіг Оттонович читав лекції за різними напрямками астрономії, вищої геодезії і математики. Впродовж 5-ти років він очолював роботи по з'єднанню Харкова з загальною мережею точних геометричних нівеліровок Військово-топографічного відділу Головного штабу Росії.

За своєю натурою Л.Струве був життєдіяльним. Він вів астрономічний гурток (ним же організований). Крім того професор Л.Струве завідував школою-майстернею точної механіки (створеною при фізико-математичному факультеті Харківського університету на базі обсерваторської майстерні). Її ідейним натхненником і беззмінним керівником він залишався аж до свого від'їзду із Харкова в 1919 р. Подібних шкіл в Росії взагалі не існувало, і для виконання "точних" робіт доводилося "виписувати" механіків з-за кордону.

Російські університети завжди відчували нестаток фахівців з точної механіки. Людвіг Оттонович особисто займався конструюванням приладів, зокрема, він

виготовив прилад для визначення, так званої, “індивідуальної погрішності” за допомогою штучної зірки.

У 1915 р. радою Російського астрономічного товариства Людвігу Оттоновичу було присуджено медаль ім. С.П.Глазенапа. Почесної нагороди удостоєна його праця “Обработка наблюдений покрытий звезд Луною во время полных лунных затмений”.

Харків подарував молодому професору багатодітну сім'ю: у 1897 р. народився його первенець Отто; у 1901 р. – дочка Ядвіга; у 1903 р. – син Вернер. Подружжя Струве приймало активну участь в общинному (німецькому) і світському житті міста.

Крім фахових занять професор Л.О.Струве значну частину свого вільного часу віддавав справам церковним: очолював раду Харківської євангеліческо-лютеранської церкви св. Вознесіння, був членом наглядацьких рад учбових закладів, створених при церкві для німецьких дітей.

Вночі 11 (24) червня 1919 р. у Харків ввійшли перші загоны Добровільної армії генерала В.З.Май-Маєвського. У перші ж дні до армії записалось багато харківських добровольців. Син професора Струве – Отто Струве, офіцер-артилерист, вважав своїм громадянським обов'язком також вступити до її лав. Це і спонукало Людвіга Оттоновича залишити Харків у жовтні 1919 р. і переїхати до Криму.

З від'їздом Л.О.Струве перестала існувати школа-майстерня точної механіки.

У Таврійському університеті професору Л.Струве була запропонована кафедра астрономії. Людвіг Оттонович продовжує наукову діяльність: разом з сином Отто він спостерігав за новою зіркою в сузір'ї Лебедя, яку 23 серпня 1920 р. й відкрив Отто Струве.

Помер Людвіг Оттонович Струве 24 листопада 1920 р. в залі засідань перед відкриттям З'їзду Таврійської наукової асоціації.

Біографічні довідки:

Струве Людвиг Отто[но]вич // БСЭ. – М., 1976. – Т. 24. – С. 369.

Струве Людвіг Отто[но]вич // УРЕС. – К., 1987. – Т. 3. – С. 319.

Струве Людвиг Отто[но]вич // Колчинский И.Г. Астрономы / И.Г.Колчинский. – М., 1997. – С. 237.

Струве Людвіг Оттонович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>

Струве Людвиг Оттонович [Электронный ресурс] // Мир словарей. – Режим доступа: http://mirslovari.com/content_beo/Struve-Ljudvig-Ottonovich-12322.html

Струве Людвиг Оттонович [Электронный ресурс] // Русский биографический словарь. – Режим доступа: <http://www.rulex.ru/01180592.htm>

* * *

Астрономическая династія Струве [Електронний ресурс] // Школьні сторінки.
– Режим доступу:
http://schools.keldysh.ru/sch1216/materials/sun_sys_do/Personalia/Struve-web/struve.htm

Людвіг Оттонович Струве: Заметки историка [Електронний ресурс] // Университети.
– Режим доступу:
http://universitates.kharkov.ua/arhiv/2007_1/balishev/balishev.html

Пасюта А. Харьковские астрономы получили послание из прошлого: [Найден дневник, где упоминаются моменты биографии Л.Струве] / А.Пасюта // Комсом. правда. – 2007. – 16-22 февр. – С. 6.

17 листопада

**75 років від дня заснування
Харківського академічного
російського драматичного
театру
ім. О.Пушкіна**

*Ми зуміли зберегти наступність щодо своїх
славетних попередників.
Усе краще з їхнього мистецького доробку
органічно ввійшло до
сучасної сценічної практики
О.Барсеян, голов. реж. театру*

Театр створений 17 листопада 1933 року за постановою уряду країни як державний театр, метою якого було ствердження методу реалістичного мистецтва, сценічної правди і глибокого психологізму. Очолити театр запропоновано народному артисту РРФСР Миколі Васильовичу Петрову – режисеру Ленінградського академічного театру драми (у минулому – Александринський). Він приїхав до Харкова з групою своїх акторів, серед яких – вихованці студії при театрі: Л.Скопіна, К.Хохряков, В.Малінін, В.Еренберг та ін.

Крім М. В. Петрова керівниками театру в перші роки були також народний артист СРСР Олександр Григорович Крамов, запрошений до Харків з Москви і народний артист України Микола Миколайович Синельников. Відомий антрепренер М.Синельников керував Харківським міським театром ще в 1914–1925 рр. Ним були виховані десятки талановитих акторів. Серед них народні і заслужені артисти України Л.Колобов, А.Зражевський, С.Строєва-Сокольська. Так одразу був сформований театр яскравих індивідуальностей.

Широку популярність колективу театру принесли вже перші вистави: "Ревізор" М.Гоголя, "Лихо з розуму" О.Грибоедова, та "Вишневий сад" А. Чехова.

У 1933 р., коли Харків був столицею, в розпорядженні театру було власне видавництво, де випускалися книги, збірки статей і навіть щотижнева газета. Була відкрита студія при театрі, перший у місті "Клуб працівників мистецтва", де проходили творчі вечори та славнозвісні капусники.

Після переведення столиці до Києва (1934 р.) видавництво було закрито, скасовано й інші привілеї "столичного театру". М.В.Петров виїхав у Москву, а художнім керівником театру з 1937 р. став видатний актор, режисер і педагог О.Г.Крамов. Справжніми шедеврами театрального мистецтва були його спектаклі за творами Л.Толстого "Анна Кареніна" і "Воскресіння". В цих виставах проявилася висока майстерність нар. артистів СРСР і України О.Воронович, В.Аристова, Н.Тамарової, І.Любича, О.Воліна.

Після смерті О.Г.Крамова до режисури звертаються ведучі артисти театру В.Аристов, С.Лерман, запрошуються режисери Л.Варпаховський і В.Ненашев (художній керівник театру наприкінці 60-х – початку 70-х років).

Відзначаючи особливі заслуги театру, у 1949 р., в дні 150-річчя від дня народження О.С.Пушкіна, указом уряду України театру було присвоєно ім'я видатного російського поета, а в 1971 році присуджено звання "академічного".

Сьогодні Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.С.Пушкіна — один з провідних театральних колективів України, що послідовно працює над створенням свого репертуару, єдиного акторського ансамблю, власного художнього почерку. Зараз репертуар театру складається з 26-ти вистав, серед яких особливо вирізняються назви, що найбільш повно відображають художні принципи пушкінців. Це, насамперед, вистави "Поминальна молитва" Г.Горіна, "Майстер і Маргарита" М.Булгакова, "Леді Макбет Мценського повіту" за М.Лєсковим, "Блазень Балакірєв" Г.Горіна і прем'єри останніх сезонів: "Чайка" А.Чехова, "Нелюд" М.Лєвітіна, "Маскарад" М.Лєрмонтова.

З 1975 р. художнім керівником театру став народний артист України О.С.Барсегян, який мав на той час чималий досвід роботи головним режисером Львівського і Київського театрів юного глядача, а також Київського театру музичної комедії. Його прихильність російському реалістичному мистецтву цілком відповідала багаторічним традиціям колективу. Разом з тим йому вдалося додати спектаклям театру гостре відчуття сучасності.

Трупа театру сформована, в основному, з випускників Харківського інституту мистецтв ім. І.П.Котляревського. Основу колективу складають такі визнані майстри сцени, як народні артисти України О.Сидоренко і О.Васильєв, заслужені артисти С.Ковтун, М.Криворучко, А.Кубанцев, А.Лобанов, А.Москаленко, В.Поляков, В.Тимошенко, Т.Титова, В.Ткаченко, М.Тягнієнко, В.Угольников, А.Філіпова. А крім того – творча молодь, якою театр поповнює власну трупу щорічно.

З 1978 р. пушкінці працювали без власного приміщення, яке постраждало від пожежі. Реконструкція і будівництво театру почалися лише в 1995 р. Відкриття оновленої сцени відбулося 10 жовтня 2003 р.

Харьковский государственный русский драматический театр им. А.С.Пушкина, 1933-1963. – Х.: Харьк. обл. тип. Облиздата, 1964. – 52 с.

Харьковский государственный театр русской драмы, 1934-1935: Сб. статей. – Х., 1934. – 136 с.

[**Харківський** академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна] // Харькову – 350: 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 420.

Анничев А. Связь времен: [К 70-летию театра] / А.Анничев // Время. – 2003. – 27 нояб.

Анничев А. Театру им. А.С.Пушкина – 70 лет / А.Анничев // Время. – 2003. – 18 нояб.

Атоян Ю. Возвращение театра: [В новом здании театр открыл сезон] / Ю.Атоян // Событие. – 2003. – 16-22 окт. (№ 42). – С. 6.

Барсебян А.С. От геометрии жизни к аксиоме творчества: [Беседа с худож. рук. А.Барсебяном / Записала Е.Козленко] // Событие. – 2004. – 23-29 дек. (№ 52). – С. 15.

Барсебян О. Ми – пушкінці!: [Беседа з голов. реж. О.Барсебяном / Записав Ю.Величко] // Губернія. – 2004. – № 7/8. – С. 100-103.

Барсебян О. Сім десятиліть “життя людського духу”: [Беседа з голов. реж. О.Барсебяном / Записав Ю.Величко] // Слобід. край. – 2003. – 18 листоп.

Відкриття реконструйованого будинку театру ім. О.Пушкіна // Офіц. ведомости. – 2003. – 16 окт. (№ 41/42). – С. 17.

Горбенко А. Театр високих почуттів / А.Горбенко // Театр. Харків. – 1983. – № 16. – С. 3-10.

Государственный академический русский драматический театр имени А.С.Пушкина [Электронный ресурс] // Добро пожаловать в Харьков. - Режим доступа: <http://kharkov.vbelous.net/theatres.htm>

Румянцева И. Взамен – только любовь: [К 60-летию театра] / И.Румянцева // Время. – 1993. – 4 дек.

Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.С.Пушкіна // Офіц. ведомости. – 2004. – 5 февр. (№ 5/6). – С. 30.

Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.С.Пушкіна [Електронний ресурс] // Харківська обласна державна адміністрація. – Режим доступа: <http://www.kharkivoda.gov.ua/show.php?page=2609>

Харьковский русский драматический театр им. А.Пушкина [Электронный ресурс] // "STATUS QUO". - Режим доступа: <http://www.sq.com.ua/leisure/220/>

Харьковский русский драматический театр им. А.Пушкина [Электронный ресурс] // Театры Харькова. – Режим доступа: <http://www.theatre.kharkov.net/rusdrama.html>

Харьковский русский драматический театр имени А.С.Пушкина [Электронный ресурс] // Многосменка.ru. – Режим доступа: <http://www.te10.mnogosmenka.ru/te100900/te100920.htm>

Харьковский театр русской драмы откроет сезон в обновленном здании [Электронный ресурс] // Диалог. – 2003. – 9 окт. – Режим доступа: <http://dialogs.org.ua/ru/news/full/2/1086>

Цуркан М. И пусть театр здравствует века / М.Цуркан // Веч. Харьков. – 1993. – 7 дек.

17 грудня

**100 років від дня народження
Юрія Володимировича
Шевельова (Шереха)**

*Юрій Шерех своїм життям і творчістю
довів, що навіть інтуїтивно,
поза політичними доктринами можна
відстоювати національну й
людську гідність.*

Р.Корогодський, літературознавець

Шевельов Юрій Володимирович (Ю.Шерех), український філолог і культурний діяч. Народився 17 грудня 1908 року в Харкові. Дитинство й роки навчання пройшли в Харкові. В 1931 р. закінчив Харківський інститут народної освіти (ХІНО). Навчався в аспірантурі під керівництвом академіка Леоніда Булаховського, якого вважав своїм учителем. Захистив кандидатську дисертацію на тему "Із спостережень над мовою сучасної поезії". Працював викладачем у Харківському українському комуністичному інституті журналістики (1933-1939), доцентом у Харківському університеті (1939-1941).

У 1943 р. переїжджає до Львова, працює над укладанням українського словника юридичних термінів. У 1944 р. змушений був залишити Львів, приїхав до Німеччини і працював робітником на металургійному заводі Мартіна Мюлера.

У 1945 р. Ю.Шевельов перебував у Мюнхені, де з 1946 р. до 1949 р. був професором слов'янської філології в Українському Вільному Університеті.

Там же в 1947 р. опублікував невеличку книжку "До генези називного речення". Ця праця лягла в основу його дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, яку він захистив у цьому ж університеті у 1949 р. Наступні два з половиною роки він викладав в університеті в Люнді (Швеція), а в 1952 р. приїздить до США на запрошення Гарвардського університету, у якому викладав три східнослов'янські мови впродовж двох років. Згодом Юрій Володимирович перейшов до Колумбійського університету в Нью-Йорку, де він займав посаду професора слов'янської філології впродовж 24 років. Професора Ю.Шевельова запрошували викладати до двох десятків відомих університетів США, Канади та Європи.

У повоєнні роки – 1945–1949 рр. – в Німеччині було створено Мистецький Український Рух (МУР), одним з фундаторів якого був Ю.Шерех-Шевельов, він був редактором журналу "Арка". Одночасно з літературно-критичною та науково-публіцистичною діяльністю Ю.Шевельов продовжує мовознавчі дослідження.

З 1956 р. Юрій Володимирович концентрує увагу на мовознавстві, публікує чималу низку мовознавчих праць, серед яких епохально-важливі праці: "Праісторія слов'янських мов" – історична фонологія всіх слов'янських мов, яка появилася у німецькому університетському видавництві (Гайдельберг, 1964). У цьому ж видавництві виходить його друга фундаментальна праця: "Історична фонологія української мови" та "Українська мова в першій половині ХХ століття (1900-1941). Стан і статус" англійською мовою і в перекладі (О.Соловей) українською мовою.

Наукова спадщина професора Юрія Шевельова (Шереха) охоплює близько 900 позицій і займає значне місце у скарбниці української й світової науки та

культури. Майже половина його друкованих праць присвячені мовознавству, а друга частина – це літературознавчі, театральні, публіцистика та ін.

Учений здобув широке визнання у світі. Він – почесний доктор Альберського університету (Канада, 1983), Люндського (Швеція, 1984) та Харківського національного (Харків, 1998). У 1990 р. Ю.Шевельова обрано закордонним академіком НАН України, а у 2000 р. він отримав Шевченківську премію за книги “Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеологія”, “Поза книжками і з книжок”.

У 1993 р. на науковій конференції у Харківському університеті були відзначені значущі здобутки професора Ю.Шевельова. Наслідком її став збірник викладів “Видатний філолог сучасності”, що вийшов друком 1996 року.

Впродовж своєї наукової кар’єри професор Юрій Володимирович брав живу участь в українському науковому та культурному житті як автор, редактор, доповідач.

Він був президентом Української Вільної Академії у США (1959–1961, 1981–1986), почесним президентом УВАН (з 1989). Також Юрій Шевельов був організатором і координатором Товариства “Друзі Харкова” в Нью-Йорку, допомагаючи українським національним культурним установам, зокрема підтримуючи український журнал “Березіль”.

Помер Юрій Володимирович Шевельов 12 квітня 2002 р. у Нью-Йорку.

Біографічні довідки:

Зорівчак Р.П. Шевельов Юрій Володимирович / Р.П.Зорівчак // Українська мова: Енциклопедія. – К., 2004. – С. 802-803.

Стасевський С. Шевельов Юрій Володимирович / С.Стасевський // Літературна Харківщина: Довідник. – Х., 1995. – С. 346-347.

Шевельов Юрій Володимирович // Шевченківські лауреати, 1962-2001: Енцикл. довід. – К., 2001. – С. 617-620.

Твори Ю.В.Шевельова:

Пороги і запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеологія: В 3 т. / Ю.Шерех (Шевельов). – Х.: Фоліо, 1998. – Т. 1-3.

Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеологія / Ю.Шерех. – К.: Дніпро, 1993. – 590 с.

Я – мене – мені... (і довкруги): Спогади: В 2 т. / Ю.Шерех. – Х.: Березіль; Нью-Йорк, Вид-во Н.П.Коць, 2001. – Т. 1-2.

Рец: Федорук О. Енциклопедизм українського вченого / О.Федорук // Слово і час. – 2002. – № 5. – С. 77-78.

* * *

Історія одної літературної містифікації: [Про К.С.Буревія – поета-пародиста, драматурга, критика] / Ю.Шерех // Березіль. – 1991. – № 5. – С. 175-177.

Лесь Курбас і Харків / Ю.Шерех // Сучасність. – 1993. – № 12. – С. 44-52.

Про Ю.В.Шевельова:

Видатний філолог сучасності: (Наук. виклади на честь 85-ліття Ю.Шевельова). – Х: ОКО, 1996. – 92 с.

Грабович Г. Юрій Шевельов 1908–2002 [Електронний ресурс] / Г.Грабович // Критика. – 2002. - № 1/2. - Режим доступу: <http://krytyka.kiev.ua/articles/s0-3-2002.html>

Гран-при завоювали харьковчане: [На V Всеукр. рейтинге “Книга года 2003” гран-при присуджен кн. Ю.Шевельова “Історична фонологія української мови”] // Україна и мир сегодня. – 2004. – 6-12 марта (№ 8). – С. 14.

Даниленко А. Спроба окреслення цілісного образу науковця / А.Даниленко, Е.Соловей // Сучасність. – 1998. – № 10. – С. 81-82.

Жулинський М. Рівних йому не було / М.Жулинський // Слово і час. – 2002. – № 5. – С. 73-74.

Зорівчак Р.П. Шевельов Юрій Володимирович [Електронний ресурс] / Р.П.Зорівчак // Ізборник. – Режим доступу: <http://litopys.narod.ru/ukrmoiva/um144.htm>

Клід Б. Перше українське видання “Історичної фонології української мови” Юрія Шевельова / Б.Клід // Політика і час. – 2003. – № 6. – С. 95-96.

Масенко Л. Юрій Шевельов – видатний український мовознавець / Л.Масенко // Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 60-63.

Memoria. Юрій Шерех та українська лінгвістика // Ярещенко А.П. Харків’яни: Хто вони? / А.П.Ярещенко. – Х., 2004. – С. 41-43.

Одарченко П. Наукова й літературна діяльність професора Юрія Володимировича Шевельова / П.Одарченко // Одарченко П. Українська література: Зб. вибр. ст. / П.Одарченко. – К., 1995. – С. 233-234.

Пам’яті Юрія Шевельова: [Некролог] // Березіль. – 2002. – № 5/6.

Панченко В. “Я виконав свою місію...”: “Слайди” з Ю.Шевельовим / В.Панченко // Слово Просвіти. – 2003. – 6 трав. – С. 11.

Проненко В. Він увійшов у вічність / В.Проненко // Харків’яни. – 2002. – № 17. – С. 2.

Проненко В. Харків’янин усім серцем / В.Проненко // Об’єктив-Но. – 2004. – 8 янв. – С. 9.

Проненко В. Харків’янин усім серцем [Електронний ресурс] / В.Проненко // МедиаПорт. – Режим доступу: http://media-objektiv.com/gazeta/pages.php?gazeta_id=93&material_id=23&page=14

Різниченко О. Харків, містюки, селюки і процес національного самовизначення у спогадах Ю.Шевельова “Я- мене-мені...” / О.Різниченко // Традиції і сучасне в українській культурі: Тези доп. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 125-річчю Г.Хоткевича / Нац. техн. ун-т “ХПІ”. – Х., 2002. – С. 144-118.

Рибалко К. Шевельов, Україна, спадщина / К.Рибалко // Дивослово. – 2003. – № 2. – С. 78.

Сверстюк Є. Абсолютний слух до правди вирізнив людину великої культури – Юрія Шевельова / Є.Сверстюк // Літ. Україна. – 2002. – 23 трав.

Скуратовский В. Дев'яносто п'ять лет одиночества [Електронний ресурс]: [В Нью-Йорке умер выдающийся укр. літературовед Юрій Шевелєв (Юрій Шерех) // Столичные новости. – 2002. – 23-29 апр. (№15). – Режим доступа: <http://cn.com.ua/N211/society/memory/memory.html>

Соловей О. За глухой стеной [Електронний ресурс]: [В Києве состоялась презентация украиноязычного издания наибольшего труда Ю.В.Шевелєва «Історична фонологія української мови»] / О.Соловей // Зеркало недели. – 2003. – 20-26 сент. (№ 36). – Режим доступа: <http://www.zn.ua/3000/3100/42184/>

Сорока М. Еміграція та питання розвитку української літератури в літературній критиці Юрія Шереха (1945-1956) / М.Сорока // Слово і час. – 2003. – № 1. – С. 8-15.

Стенула Н. Його знає світ! І майже не знає Батьківщина... / Н.Стенула // Політика і культура. – 2003. – № 11. – С. 26-27.

Федоренко Є. Пам'яті видатної людини [Ю.Шевелєв] [Електронний ресурс] / Є.Федоренко // Українознавство. – Режим доступа: <http://rius.kiev.ua/journal/5/fedorenko>

Юрій Шевельов: «Я хотів сказати «до побачення» всім, кого любив...» [Електронний ресурс]: [Бесіда з Ю.Шевельовим / Записала К.Кіндрась] // Дзеркало тижня. – 2002. – 27 квіт.-11 трав. (№16). – Режим доступа: <http://www.dt.ua/3000/3760/34616/>

Юрій Шевельов: [Некролог] // Літ. Україна. – 2002. – 25 квіт. – С. 8.

Юрій Володимирович Шевельов // Слово і час. – 2002. – № 5. – С. 88-89.

Шевельов Ю. “Я ніколи нікого не зрадив”: Шевельов – з Шевельовим – про Шевельова...: [Бесіда з літературознавцем / Записала К.Кіндрась] // Слово і час. – 2002. – № 5. – С. 74-76.

Шевельов Ю. “Я хотів сказати до побачення всім, кого знав і любив...”: [Бесіда з мовознавцем / Записала К.Лабунська] // Всесвіт. – 2003. – № 7/8. – С. 165-167.

Бібліографія:

Булгак О.В. Видатний філолог сучасності / О.В.Булгак // Календар знаменних і пам'ятних дат '98: Рек. бібліогр. довід. / Нац. парламент. б-ка України – К., 1998. – С. 73-78.

Юрій Володимирович Шевельов (Шерех): Матеріали до бібліогр. / Упоряд. А.Даниленко, Л.Чабан; Укр. Вільна акад. наук у США; Нац. акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т.Шевченка. – Нью-Йорк, 1998. – 199 с.

ЗМІСТ

Хроніка подій з історії Харківщини на 2008 рік	2
Знаменні та пам'ятні дати Харківщини на 2008 рік	16
Матеріали на допомогу відзначення знаменних і пам'ятних дат на 2008 рік	33
Шалімов Олександр Олексійович	33
Ландау Лев Давидович	37
Харківська міська офтальмологічна клініка	41
Львович Майя Давидівна	42
Первомайський Леонід Соломонович	43
Верховень Володимир Миколайович	46
Струве Людвіг Оттонович	48
Харківський академічний російський драматичний театр ім. О.Пушкіна . . .	50
Шевельов (Шерех) Юрій Володимирович	53

Матеріал підготували:	Сашкова Л.О., Конопля Л.М.
Редактор	Єрофєєва Г.М.
Комп'ютерний набір	Конопля Л.М.
Відповідальна за випуск:	Шостко Н.І.